

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

ALIIBK14

2017

Pia Isotalo

KIVIAINEKSEN KELPOISUUS RAKENNUSTUOTTEEKSI

– valvonnan vastuu kuluttajan rakennustyömaalla

Pia Isotalo

KIVIAINEKSEN KELPOISUUS RAKENNUSTUOTTEEKSI

- valvonnan vastuu kuluttajan rakennustyömaalla

Opinnäytetyöni tarkoitus oli kartoittaa ja kuvata rakennustuotteena käytettävän kiviaineksen valvonnan vastuut kuluttajan rakennustyömaalla. Opinnäytetyössä kartoitetaan rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuut rakennustuotteena käytettävän kiviaineksen kelpoisuuden todentamisessa sekä kuvataan, miten kuluttajansuojaa sovelletaan, kun rakennushankkeeseen ryhtyvä on kuluttaja. Tutkimusongelmana oli selvittää, millaista sääntelyä ja ohjeistusta on olemassa kiviainesten kelpoisuuden osoittamiseen kuluttajan rakennustyömaalla, kasvaako tavarantoimittajan tai urakoitsijan vastuut rakennusurakassa kun rakennushankkeeseen ryhtyvä on kuluttaja ja miten kuluttajansuoja asemoituu rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksiin nähden.

Rakennustuotteiden kelpoisuuden osoittamiseen liittyvä lainsäädäntö on päivittynyt vuonna 2013, jolloin voimaan astui EU:n rakennustuoteasetus. Rakennustuoteasetuksen soveltamista käytännössä on tutkittu vasta vähän, joten tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineisto muodostettiin rakennusalan sääntelystä, kuluttajansuojan sääntelystä, oikeustapauksista, rakennusalan ohjeistuksesta sekä toimintamalleista sekä rakennusala ja kuluttajansuojaa käsittelevästä kirjallisuudesta. Tutkimusaineistoon sisällytettiin lisäksi aineistoa täydentäviä henkilöhaastatteluita.

Tutkimuksen tuloksena ilmeni, että kiviaineksen kelpoisuuden toteamiseen ei ole olemassa yksiselitteistä ohjeistusta tai vaatimuksia. Rakennustuotteiden kelpoisuutta ja CE-merkinnän valvontaa ei ole ohjeistettu kuluttajajärjestöissä. Tutkimuksessa selvisi lisäksi, että kuluttajansuoja ei suojaa rakennushankkeeseen ryhtyvää maankäyttö- ja rakennuslain osoittamia velvollisuuksia ja vastuita vastaan. Tutkimuksen tuloksena selvisi myös, että rakennushankkeeseen ryhtyvä kuluttaja on vastuussa rakennustuotteiden kelpoisuuden todentamisesta. Tavarantoimittajan tai urakoitsijan vastuu rakennustuotteen kelpoisuudesta kasvaa kuluttajakaupassa johtuen kuluttajansuojalain mukaisesta velvollisuudesta antaa kulutushyödykkeestä olennaiset tiedot sekä tavarantoimittajan virhevastuusta, joka kattaa myös sen, että kulutushyödykkeen on sovelluttava käyttötarkoitukseensa.

Opinnäytetyö on luovutettu koulutus- ja viestintäkäyttöön Peruskorjaamisen ja Rakentamisen kehittämiskeskus PRKK ry:lle, joka on valtakunnallinen omakotirakentajia neuvova ja opastava puolueeton yhdistys.

ASIASANAT:

kiviaines, maarakennus, talonrakennus, maankäyttö- ja rakennuslaki, kuluttajansuoja

Pia Isotalo

ELIGIBILITY OF MINERAL AGGREGATE FOR A BUILDING PRODUCT

- Responsibility for Controlling at a Consumer's Building Site

The purpose of my study is to chart and describe the responsibilities for controlling the eligibility of mineral aggregate used as a construction product in consumer's building site. The study charts the responsibilities of a party initiating a construction work for controlling the verification of eligibility of mineral aggregate and describes how consumer protection policy is applied in a case where a construction work is initiated by a consumer. The research problem was to report what type of regulation and instructions exist for verifying the eligibility of mineral aggregate used at a consumer's building site and how consumer protection positions related to the responsibilities of a party initiating a construction work. The research also looks at, if the responsibilities of a material supplier increase if the initiator of the construction work is a consumer.

The regulation on the determination of a construction product's eligibility was updated in 2013 when the EU Construction Products Regulation entered into force. The application of the regulation has not yet been commonly studied and therefore this study was performed utilizing the qualitative research method. The data for the research consisted of the regulation on construction work and consumer protection, legal cases, instructions and practices in the construction sector and literature on construction and consumer's protection. Also interviews of experts were included in the research data.

As the result of the study it was found out, that there are no instructions nor clear requirements available for controlling the eligibility of mineral aggregates used in construction. Neither have the consumer organizations prepared information regarding the eligibility or CE -marking of the construction products. It was clarified that consumer protection will not protect the consumer against the duties addressed to a person initiating a construction site. A consumer initiating a building construction is responsible for controlling the eligibility of the construction products. The responsibilities of material suppliers increase when construction products are marketed to a consumer because of the liability to give all the relevant information, and responsibility for product defects also covers the product's suitability for the use that it was planned for.

The study has been handed out to Peruskorjaamisen ja rakentamisen kehittämiskeskus PRKK ry to be used for training and communication purposes. It is a nationwide detached organization providing guidance and instructions to persons building their own house.

KEYWORDS:

mineral aggregate, geotechnical construction, building construction, Land Use and Building Act, consumer protection policy,

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	4
KUVIOT	5
TAULUKOT	5
KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 KIVIAINES OMAKOTIRAKENTAMISESSA	9
3 RAKENNUSALAN SÄÄNTELY	10
3.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki	11
3.2 Asetus pohjarakenteista	12
3.3 Rakennustuoteasetus	13
3.3.1 Tarkoitus ja tavoitteet	14
3.3.2 Rakennustuoteasetusta edeltänyt rakennustuotedirektiivi	14
3.3.3 Rakennustuoteasetuksen sisältö	15
3.3.4 Rakennustuoteasetuksen määritelmät	16
3.3.5 Ympäristöministeriön ohjeistus rakennustuoteasetuksesta	16
4 RAKENNUSHANKKEEN OSAPUOLIEN VELVOLLISUUDET	18
4.1 Rakennushankkeeseen ryhtyvä	18
4.2 Pääsuunnittelija	19
4.3 Vastaavan työnjohtajan tehtävät ja velvollisuudet	20
5 RAKENNUSTUOTTEEN KELPOISUUDENOSOITTAMISMENETELMÄT	22
5.1 CE-merkki	24
5.2 Ohjeistus kelpoisuudenosoittamismenetelmistä	26
5.3 Tukesin ohjeistus	27
5.4 Rakennustyön tarkastusasiakirja	28
5.4.1 Tarkastusasiakirjojen yhtenäistäminen	30
5.4.2 Pientalotyömaan valvonta ja tarkastusasiakirja	30
5.4.3 Säskylän kunnan rakennustyön tarkastusasiakirja	31

5.4.4 Tarkastusasiakirjan liitelomake	31
5.5 Yhteenveto kiviainesten kelpoisuuden todentamismenetelmistä	31
6 KULUTTAJANSUOJA	33
6.1.1 Kuluttajansuoja rakentamisessa	34
6.1.2 Kiviaines kulutushyödykkeenä	34
6.1.3 Olennaiset tiedot	35
6.1.4 Tavarán virhe	35
6.1.5 Kuluttajaliiton näkemys	38
7 OIKEUSKÄYTÄNTÖ	40
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
LÄHTEET	45

KUVIOT

Kuvio 1. Omakotitalon sisä-, vierus- ja salaojatäyttö.	9
Kuvio 2. Normihierarkia.	10
Kuvio 3. Rakennustuotteen kelpoisuus.	22
Kuvio 4. Rakennustuotteen sääntely.	23
Kuvio 5. CE-merkintä kiviaineksen kelpoisuuden toteamisessa.	26
Kuvio 6. Elinkeinonharjoittajan ja rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuut.	33
Kuvio 7. Rakennushankkeen osapuolten väliset sopimukset ja kuluttajansuoja.	43

TAULUKOT

Taulukko 1. Kiviainesten kelpoisuudenosoittamismenettely tarkastusasiakirjoissa.	32
--	----

KÄYTETYT LYHENTEET

MKRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki
Tukes	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
KSL	Kuluttajansuojalaki
RakMk	Rakentamismääräyskokoelma
CEN	Euroopan standardointikomitea (European Committee for Standardization)
Cenelec	Euroopan sähkötekniikan standardointikomitea (European Committee for Electrotechnical Standardization)
hEN	Harmonisoitu tuotestandardi
ETA	Eurooppalainen tekninen arviointi

1 JOHDANTO

Kiviainekset ovat ihmisten arkipäivässä näyttäytyvää materiaalia ja hyödykettä, jonka päälle kotimme, katumme ja maailmamme on rakennettu. Kiviaines on luonnonvara, jota yhteiskunta hyödyntää monin eri käyttötarkoituksin infrastruktuurin, rakennetun ympäristön, liikenneturvallisuuden ja viihtyvyyden kasvattamiseksi. Kuluttajat hankkivat kiviainesta usein käytettäväksi omakotitalon tai pihan rakentamiseen. Vuodesta 2013 alkaen kiviaines on ollut tarkkaan säännelty rakennustuote.

Rakennustuotteiden CE-merkintä tuli Suomessa pakolliseksi 1.7.2013 Euroopan komission rakennustuoteasetuksen (305/2011) myötä.

Tämän tutkimukseni tarkoitus on kuvata rakennustyössä käytettävien kiviainesten rakennustuotekelpoisuuden valvonnan nykytila sekä selvittää, kenellä on vastuu kiviainesten kelpoisuuden valvonnasta. Kenen vastuulla on valvoa kiviainesten kelpoisuutta rakentamisessa? Millaista ohjeistusta kelpoisuuden valvontaan on saatavilla? Missä käyttötarkoituksissa kiviaineksilta vaaditaan CE-merkintä?

Rakentamisesta merkittävä osa on pienrakentamista, jossa rakennushankkeeseen ryhtyvä on yksityinen perhe eli kuluttaja. Kuluttajasuojassa on erityisesti säädetty kuluttajan oikeuksista rakennusurakoissa sekä talopakettitoimituksissa. Suojaako kuluttajansuoja myös rakennushankkeeseen ryhtyvää? Miten kuluttajatahot ovat huomioineet rakennustuoteasetuksen?

Omassa lähipiirissäni toimiville maarakennusalan mikroyrityksille vaatimus rakennustuotteiden CE-merkinnästä näyttäytyy uutena asiana, jota ei alan yrittäjien keskuudessa tunneta riittävästi. Useimmat yrittäjistä eivät tunne myöskään kuluttajansuojaa perinpohjaisesti. Tutkimukseni etsii vastausta kysymykseen, kun rakennushankkeeseen ryhtyvä on kuluttaja, vaikuttaako se urakoitsijan tai tavarantoimittajan valvonnan vastuuta kasvattavasti?

Tärkeimmäksi tutkimusaineiston keruutavaksi olen valinnut teoreettisen tutkimuksen, jossa kerään tiivistämällä tutkimusaineistoa alan sääntelystä ja kirjallisuudesta. Koska tutkittava aihe on luonteeltaan vahvasti teoriaan eli tässä tapauksessa sääntelyyn sitoutunut, on sääntelystä ja lainsäädännöstä kerättävissä primaaria tutkimusaineistoa. Täy-

dentäväksi tutkimusmenetelmäksi olen valinnut rakennusalan asiantuntijoiden ja toimijoiden haastellut kerätäkseni tietoa siitä, miten sääntelyn soveltamisalaa tällä hetkellä tulkitaan. Olen huomionnut tutkimuksessani myös alan oikeuskäytännön.

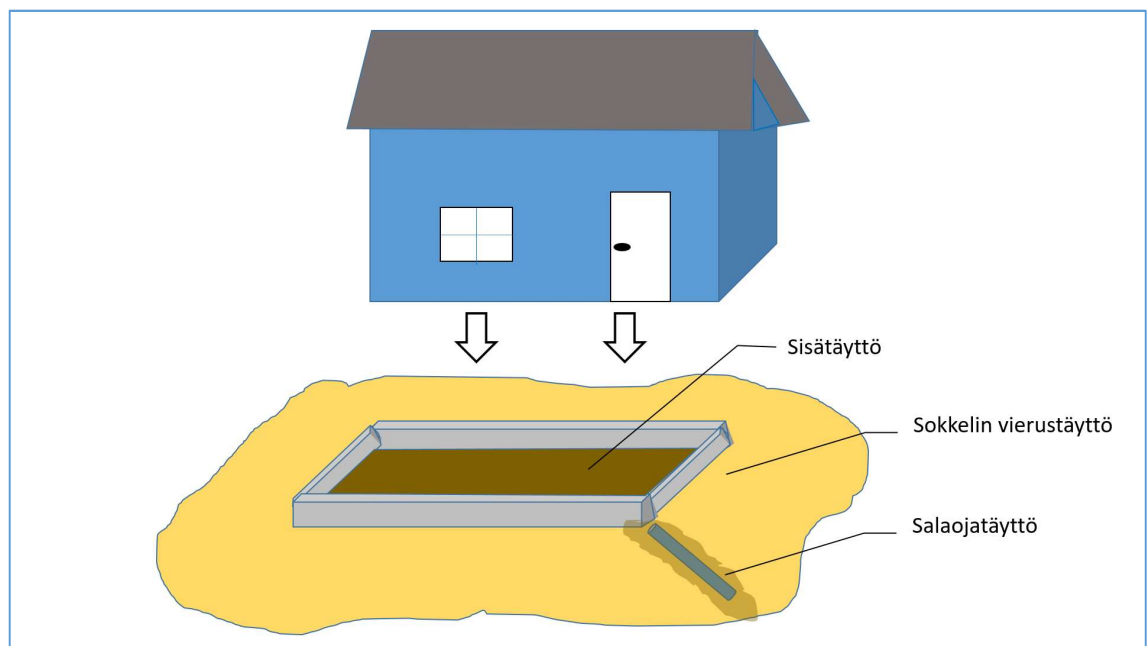
Opinnäytetyö on luovutettu Peruskorjaamisen ja rakentamisen kehittämiskeskus PRKK ry:n koulutus- ja viestintäkäyttöön. Peruskorjaamisen ja rakentamisen kehittämiskeskus PRKK ry on valtakunnallinen puolueeton yhdistys, joka tuottaa neuvontaa ja opastusta rakentajille ja remontoijille muun muassa järjestämällä rakentajakouluja. PRKK:lla on jäsenenä noin 5000 omakotirakentajaa ja remontoijaa.

Opinnäytetyön tulosten pohjalta on laadittu PRKK:n rakentajakoulun koulutusmateriaaliin lisättäväksi uutta sisältöä koskien kiviaineisten kelpoisuuden todentamista, rakennustuotteiden CE-merkintää sekä rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimisvelvollisuutta. Lisäksi opinnäytetyön tuloksista on koostettu kiviainesten kelpoisuutta ja rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuita ja velvollisuuksia käsittelevät artikkelit julkaistavaksi PRKK:n jäsensivuilla.

2 KIVIAINES OMAKOTIRAKENTAMISESSA

Kiviaines on luonnosta saatavaa kallioperästä irronnutta tai irrotettua kiveä, jota jalostetaan erilaisiin rakentamisen käyttötarkoituksiin. Kiviainelajeja on useita, esimerkiksi hiekka, sora sekä kalliomurske, ja niitä käytetään Suomessa vuosittain yhteensä noin 100 miljoonaa tonnia. Kiviainesten pääasialliset käyttökohteet ovat tienrakennus, asfaltointi, betonituotteet sekä talonrakennus. Kiviaineksia käytetään kuitenkin myös muuhun kuin rakentamiseen, esimerkiksi hiekoitukseen (Geologian tutkimuskeskus 2017).

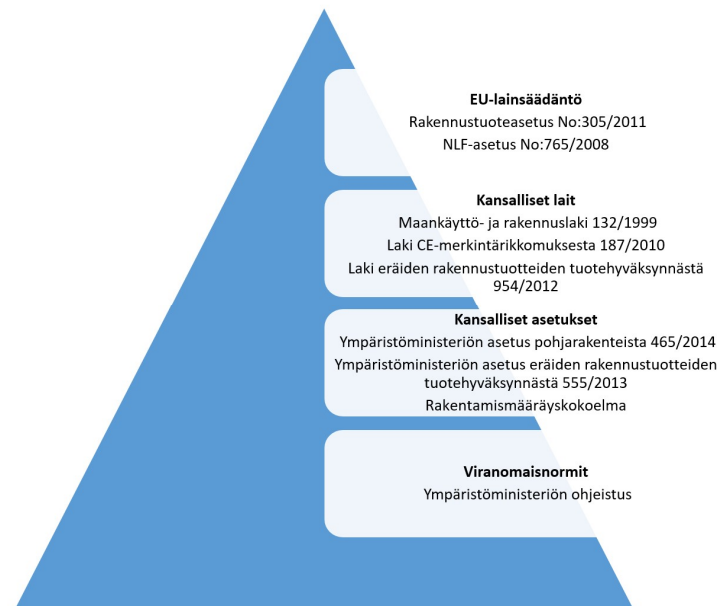
Talorakentamisessa kiviaineksia käytetään erityisesti pohjarakenteissa. Kiviaineksilla on kuvion 1 mukaisesti pohjarakentamisessa useita käyttökohteita: tiivistykset ja täytöt perustusten ala-, sisä- tai ulkopuolella, sokkelin ulkotäyttö sekä piharakentaminen. Käyttökohteesta riippuen kiviaines voidaan tulkita rakennustuoteasetuksen tarkoittamaksi rakennustuotteeksi tai tavanomaiseksi rakennus- tai pihamateriaaliksi.

Kuvio 1. Omakotitalon sisä-, vierus- ja salaojatäyttö.

3 RAKENNUSALAN SÄÄNTELY

Rakentamista säännellään EU:ssa yhteisölainsäädännöllä sekä kansallisella sääntelyllä normihierarkian mukaisesti (Kuvio 2). EU-lainsäädäntö sisältää suoraan kansallisessa lainsäädännössä sovellettavia asetuksia sekä kansallisella lainsäädännöllä voimaan asetettavilla direktiivejä. EU on säätänyt rakentamista koskevaa lainsäädäntöä, jolla pyritään muun muassa sisämarkkinoiden kehittämiseen sekä energiatehokkuuden ja teknisen turvallisuuden kasvattamiseen.

Kuvio 2. Normihierarkia.

Rakentamista säännellään Suomessa laajasti lain, asetusten ja rakentamismääräysten tasoisilla säännöksillä. Keskeisiä säännöksiä ovat maankäyttö- ja rakennuslaki sekä maankäyttö- ja rakennusasetus, joissa määritellään rakentamista koskevat vähimmäisvaatimukset ja luvanvaraisuus. Kansallisella maankäyttö- ja rakennuslailla sekä rakentamismääräyskokoelmalla, joka perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä sitä vastaavaan asetukseen, Suomi täyttää Euroopan Unionin jäsenvaltioilleen asettaman velvollisuuden huolehtia siitä, että jäsenvaltion alueella tapahtuva rakentaminen suoritetaan yleisen hyvinvoinnin vaatimukset täyttäen.

Ympäristöministeriö vastaa rakentamisen yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta Suomessa. Se valmistelee ja kehittää rakentamista koskevaa lainsäädäntöä ja muita säädöksiä sekä pitää yllä rakentamismääräyskokoelmaa. Kunnat vastaavat rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta alueellaan (Ympäristöministeriö 2017).

3.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaki on Suomessa kansallisesti merkittävin maankäyttöä ja rakentamista säätelevä laki. Laissa säädetään alueiden ja rakennusten suunnittelusta, rakentamisesta ja käytöstä. Maankäyttö- ja rakennuslaissa määritellään rakentamiselle asetettavat tekniset vaatimukset koskien uusien rakennusten rakentamista ja rakennusten korjaus- ja muutostöitä sekä käyttötarkoituksen muutoksia. Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Lain tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki on astunut voimaan vuonna 2000 kumoten sitä edeltäneen vuonna 1958 säädetyn rakennuslain. Maankäyttö- ja rakennuslakiin on tehty useita muutoksia lain voimaantulon jälkeen. Esimerkiksi vuonna 2014 astuivat voimaan hallituksen esityksen HE147/2013 mukaiset muutokset, joiden tarkoituksena on selkeyttää rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia sekä rakennusten suunnittelua ja suunnittelijoita, rakennustyönjohtoa, rakennuslupahakemusta ja rakentamisen viranomaisvalvontaa koskevaa hajanaista sääntelyä ja siten edistää säännösten yhtenäistä soveltamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 17 luku määrittelee rakentamisen yleiset edellytykset sekä tässä tutkimuksessa tarkasteltujen rakennushankkeeseen ryhtyvän, pääsuunnittelijan ja vastaavan työnjohtajan velvollisuudet ja tehtävät.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin on sisällytetty säädös rakennustuoteasetuksen mukaisen valvonnan järjestämisestä. Maankäyttö- ja rakennuslain 181 § on säädetty Turvallisuus- ja kemikaalivirasto huolehtimaan rakennustuoteasetuksen mukaisesta markkinavalvonnasta ja kunnan rakennusvalvontaviranomainen on säädöksellä velvoitettu seuramaan rakennustuotteiden käyttämistä sekä ilmoittamaan epäkohdista:

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii rakennustuoteasetuksen mukaisena markkinavalvontaviranomaisena. Lisäksi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain [\(954/2012\)](#) soveltamisalaan kuuluvien rakennustuotteiden markkinavalvojana. (MKRL 181 § 1)

Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tulee seurata rakennustuotteiden käyttämistä ja tarpeen mukaan ilmoittaa havaituista epäkohdista Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle. (MKRL 181 § 4)

3.2 Asetus pohjarakenteista

Ympäristöministeriö on vuonna 2014 säätänyt maankäyttö- ja rakennuslain 117 ja 117 c § mukaisesti asetuksen 465/2014 pohjarakenteista. Asetusta sovelletaan rakennusten pysyvien ja työnaikaisten pohjarakenteiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä pohjarakenteiden korjaus- ja muutostyöhön. Asetuksessa määritetään, että pohjarakentaminen on maan ja kallion käyttäytymisen yhteensovittamista pohjarakenteiden kanssa siten, että myös yläpuoliset rakenteet toimivat suunnitellulla tavalla ja että rakennus tai rakenne ei vaurioidu eikä tule käyttökelvottomaksi.

Ympäristöministeriön asetus pohjarakenteista määrittää rakennushankkeeseen ryhtyvälle laajat vastuut pohjarakentamisen suunnittelemisesta, toteutuksesta ja valvonnasta. Asetuksen 2 § velvoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimaan, että pohjarakenteet suunnitellaan ja toteutetaan siten, että niillä säilyy riittävä lujuus ja vakaus murtumista vastaan koko suunnitellun käyttöiän. Asetuksen 7 § edellyttää pohjarakennesuunnitelmiin sisällytettävän soveltuvassa laajuudessa myös rakennustuotteiden ominaisuuksille asetetut tekniset vaatimukset. Pohjarakentamisessa käytettävistä rakennustuotteista säädetään asetuksen 13 §:

Pohjarakenteissa käytettävien rakennustuotteiden ominaisuuksien on vastattava suunnitelmissa esitettyjä vaatimuksia ja rakennustuotteiden tulee olla rakennuspaikan olosuhteisiin soveltuvia.

Sama pykälä velvoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvää huolehtimaan rakennustuotteiden kelpoisuuden tarkastuksesta:

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennustuotteiden kelpoisuus tarkastetaan ennen niiden käyttöä toteutuksessa.

Asetuksen 14 § on erikseen säädetty rakennustuotteiden kelpoisuudesta huolehtimisesta:

Rakennushankkeeseen ryhtyvä huolehtii, että pohjarakenteille tai rakennustuotteille asetettujen vaatimusten täyttäminen todetaan.

Ympäristöministeriön asetus pohjarakenteista kuvaa yksityiskohtaisesti rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuudet pohjarakentamisen osalta. Asetus velvoittaa yksiselitteisesti rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimaan pohjarakenteiden suunnittelusta ja toteutuksesta sisältäen valvonnan rakennustuotteiden kelpoisuudesta.

3.3 Rakennustuoteasetus

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat vuonna 2011 antaneet asetuksen N:o 305/2011 rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta. Asetus tuli kokonaisuudessaan voimaan 1.7.2013. Rakennustuoteasetus mahdollistaa rakennustuotteiden sisäkaupan Euroopan Unionissa vaatimalla rakennustuotteiden valmistajia, jakelijoita ja markkinoille saattajia esittämään rakennustuotteiden olennaiset ominaisuudet harminisoidulla tavalla. Rakennusalan kannalta merkittävin asetuksen tuoma muutos on CE-merkinnän tulo pakolliseksi. Aiemmin Suomen kansallisessa lainsäädännössä CE-merkintä oli erikseen säädetty pakolliseksi vain harvoille tuotteille. (Martinkauppi 2012, 14)

Rakennustuoteasetus perustuu periaatteeseen toimivallan ja vastuun jakamisesta Euroopan Unionin ja jäsenvaltioiden välillä rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa. Rakennustuoteasetuksella Euroopan Unioni mahdollistaa puitteet rakennustuotteiden sisämarkkinoiden toteutumiseksi. Jäsenvaltioiden velvollisuutena on kansallisella sääntelyllä ja valvonnalla huolehtia, että talon- sekä maa- ja vesirakentaminen niiden alueella suunnitellaan ja toteutetaan siten, että henkilöille, kotieläimille tai omaisuudelle ei aiheudu vaaraa ja että muutenkin täytetään yleisen hyvinvoinnin kannalta olennaiset vaatimukset. (Martinkauppi 2012, xx)

Rakennustuotteiden CE-merkinnällä valmistaja ilmoittaa tuotteen ominaisuudet yhdenmukaisella eurooppalaisella tavalla. Rakennustuoteasetus säätää CE-merkinnän pakolliseksi kaikille markkinoille saatetuille rakennustuotteille, joille on harmonisoitu tuotestandardi. CE-merkintä on pakollinen myös rakennustuotteille, joiden valmistajalle on myönnetty Eurooppalainen tekninen arviointi (ETA). Harmonisoidussa tuotestandardissa määritetään CE-merkinnän edellyttämät tuoteominaisuudet, laadunvalvonta- ja koemenetellyt sekä mitä tietoja itse merkinnän yhteydessä on esitettävä. Asetuksen mukaisesti tuotteen ilmoitetut arvot esitetään suoritustasoilmoituksessa ja tuotteen mukana kulkeva CE-merkintä liittyy tuotteen sitä koskevaan suoritustasoilmoitukseen. Suoritustasoilmoitus

tulee toimittaa asiakkaalle paperisena tai sähköisessä muodossa. Rakennustuotteista noin 80 % on asetuksen nojalla CE-merkittäviä. (Rakennusmedia 2013, 9 -12)

Rakennustuoteasetus nimeää vastuita ja velvollisuuksia rakennustuotteita markkinoille saattaville toimijoille, mutta ei vastuuta rakennustuotteita hankkivia osa-puolia. Rakennustuoteasetus ei myöskään määrittele, kenelle vastuu rakentamisessa käytettävien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden valvonnasta kuuluu. Vastuu on määritetty kansallisessa lainsäädännössä, Suomessa maankäyttö- ja rakennuslaissa. Rakennustuoteasetus ei säätele sitä, saako rakentamisessa käyttää muita kuin CE-merkittyjä tuotteita, vaan edellyttää ainoastaan, että sellaiset tuotteet, joille on olemassa harminisoitu standardi, ovat CE-merkittyjä, jotta niitä voidaan saattaa markkinoille rakennustuotteiksi Euroopan Unionin sisämarkkinoilla.

3.3.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Rakennustuoteasetuksen sekä sitä edeltäneen direktiivin tavoitteena on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden sääntelyä rakennustuotteiden osalta ja siten edistää rakennustuotteiden vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla estäen kansallisia rakentamismääräyksiä luomasta teknisiä esteitä sisämarkkinoiden rakennustuotekaupalle. (Euroopan Komissio 2014)

Asetuksen tarkoituksena on selkeyttää sääntelyä ja keventää erityisesti pienille ja keski-suurille yrityksille aiheutuvaa hallinnollista rasitetta sekä poistaa niitä käytännön esteitä, jotka olivat vaikeuttaneet yrityksiä pääsemästä rakennustuotteiden sisämarkkinoille. Rakennustuoteasetuksen on tarkoitus myös varmistaa, että rakennustuotteiden suoritustasosta annetaan luotettavaa ja yhdenmukaista tietoa. (Martinkauppi 2012, 13-14)

3.3.2 Rakennustuoteasetusta edeltänyt rakennustuotedirektiivi

Rakennustuoteasetuksen voimaan astumisen myötä kumottiin sitä edeltänyt Euroopan yhteisön rakennustuotedirektiivi 89/106/ETY. Rakennustuotedirektiivi päätettiin uusiksi, koska direktiivin parikymmentä vuotta kestäneen voimassaolon aikana sillä ei saavutettu sen keskeisiä tavoitteita eli rakennustuotteiden vapaata liikkuvuutta ja käyttöä sisämarkkinoilla. Yhtenä syynä direktiivin toimimattomuudelle on pidetty kansallisia täytäntöönpanoeroja, mikä johti siihen, että yhdenmukaisilla menetelmillä tapahtuvat tuotteen testaus

ei toteutunut vaan useissa maissa vaadittiin CE-merkinnän rinnalla rakennustuotteille myös kansallisia laatumerkkejä. Rakennustuotedirektiivin aikana tilanne oli se, että mikäli jonkin rakennustuotteen CE-merkintä ei ollut mahdollista, rakennustuotteesta voitiin antaa tietoa tyyppihyväksynnällä, varmennetulla käyttöselosteella, rakennuspaikkakohtaisilla kokeilla tai niitä vastaavilla keksitetyillä testeillä. Direktiivi korvattiin uudella rakennustuoteasetuksella puitteiden yksinkertaistamiseksi ja selkeyttämiseksi sekä toimenpiteiden avoimuuden ja tehokkuuden parantamiseksi. (Martinkauppi 2012, 13, 18)

3.3.3 Rakennustuoteasetuksen sisältö

Rakennustuoteasetuksessa säädetään rakennustuotteiden markkinoille saattamisen tai saataville asettamisen ehdoista vahvistamalla yhdenmukaistetut säännöt rakennustuotteisiin liittyvien perusominaisuuksien suoritustasojen ilmoittamistavoista sekä CE-merkinnän käyttämisestä tuotteissa. Rakennustuoteasetuksella ei harmonisoida rakennustuotteita vaan testaus- ja laskentamenetelmät, joita käyttäen rakennustuotteen ominaisuuksista voidaan ilmoittaa koko Euroopan Unionin alueella samalla tavalla. Osoituksena tästä on CE-merkintä. (Martinkauppi 2012, 20)

Rakennustuoteasetuksen 4 artikla määrää, että valmistaja laatii rakennustuotteelle suoritustasoilmoituksen, kun markkinoille saatetaan rakennustuote, joka kuuluu yhdenmukaistetun standardin piiriin tai joka vastaa sille annettua eurooppalaista teknistä arviointia. Suoritustasoilmoitus on CE-merkinnän edellytys. Martinkaupin mukaan, jos rakennustuote kuuluu harmonisoidun tuotestandardin piiriin tai tuotteelle on haettu eurooppalainen tekninen arviointi, valmistaja ei voi ilmoittaa rakennustuotteen ominaisuuksia muulla dokumentilla kuin suoritustasoilmoituksella.

Rakennustuoteasetuksen 8 artikla sisältää vaatimuksen CE-merkinnän kiinnittämisestä rakennustuotteisiin, joista valmistaja on laatinut suoritustasoilmoituksen asetuksen 4 ja 6 artiklan mukaisesti. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että kiinnittämällä rakennustuotteeseen CE-merkintä, valmistajat ilmoittavat ottavansa vastuun siitä, että tuote on ilmoitettujen suoritustasojen mukainen.

Asetuksen 17 artikla kuvaa yhdenmukaistetut tekniset eritelvät. Tuotteiden suoritustason esittämisen yhdenmukaistaminen on EU:ssa toteutettu standardoimalla tuoteryhmäkohtaisesti tuotteilta selvitettävät ominaisuudet ja valmistuksen laadunvalvonnan vaatimukset. (Martinkauppi 2012, 75-76)

Rakennustuoteasetuksen tulkintaohjeen 18 mukaan, Euroopan standardointikomitea (CEN) ja Euroopan sähkötekniikan standardointikomitea (Cenelec) tunnustetaan rakennustuoteasetuksessa toimivaltaisiksi organisaatioiksi vahvistamaan yhdenmukaistettuja standardeja.

3.3.4 Rakennustuoteasetuksen määritelmät

Rakennustuoteasetuksen 2 artiklassa määritellään rakennustuotteeksi tuote tai tuotejärjestelmä, joka valmistetaan ja saatetaan markkinoille käytettäväksi pysyvinä osina rakennuskohteissa tai niiden osissa ja jonka suoritustaso vaikuttaa rakennuskohteen suoritustasoon rakennuskohteen perusvaatimusten osalta. Samassa artiklassa määritellään rakennuskohteiksi sekä rakennukset että maa- ja vesirakennuskohteet.

Rakennustuoteasetuksen 2 artiklassa määritellään myös rakennustuotteen suoritustasoksi asiankuuluviin perusominaisuuksiin liittyvää suoritustasoa, joka ilmaistaan tasona tai luokkana taikka kuvauksessa. Samassa artiklassa määritellään valmistajaksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka valmistaa tai antaa suunnitella tai valmistuttaa rakennustuotetta ja markkinoi sitä omalla nimellään tai tavaramerkillään. Jakelijaksi määritellään toimitusketjuun kuuluva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, ei kuitenkaan valmistaja tai maahantuoja, joka asettaa rakennustuotteen saataville markkinoilla.

3.3.5 Ympäristöministeriön ohjeistus rakennustuoteasetuksesta

Ympäristöministeriö on vuonna 2013 laatinut ohjeistusta rakennushankkeeseen ryhtyvälle rakennustuoteasetuksen tuomista muutoksista. Ympäristöministeriön ohjeistuksessa kuvataan maankäyttö- ja rakennuslain rakennushankkeeseen ryhtyvälle osoittama huolellisuusvelvoite sekä velvollisuus huolehtia käytettävien rakennustuotteiden kelpoisuudesta eli rakennushankkeeseen ryhtyvän tulee varmistaa, että valittua rakennustuotetta voidaan käyttää kyseisessä rakennuskohteessa. Ympäristöministeriön ohjeessa vaaditaan edelleen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti, että rakennushankkeeseen ryhtyvällä tulee olla hankkeen vaativuus huomioon ottaen riittävät edellytykset sen toteuttamiseen sekä käytettävissään pätevä henkilöstö. Ympäristöministeriön ohjeistuksessa kuvataan lisäksi, että suunnittelijoiden tehtävänä on määrittellä suunnitelmissa, millaisia ominaisuuksia ja niiden vaatimustasoja rakennustuotteelta vaaditaan ottaen huomioon tuotteen aiottu käyttötarkoitus ja CE-merkittyjen tuotteiden ilmoitettujen

ominaisuuksien suoritustasot. Ohjeistuksen mukaan vastuu rakennustuotteen valinnasta on rakennushankkeeseen ryhtyvällä tai sopimuksen kautta suunnittelijalla. Rakennustuotteiden käyttäjien tulee aina tarkistaa, täyttävätkö tuotteelle CE-merkinnässä ilmoitetut ominaisuuksien arvot ja luokat myös kansalliset vaatimustasot. Ohjeistuksessa on otettu huomioon myös kuluttajansuojalaki:

Kuluttajansuojalaki (38/1978) sovelletaan kulutushyödykkeiden tarjontaan, myyntiin ja muuhun markkinointiin elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Kuluttajansuojalaki suojaa kuluttajaa, jos esimerkiksi tavaramerkki on virhe tai sitä mainostetaan väärin. Kuluttajansuojalakiä tulkitaan kuluttajan eduksi.

Ympäristöministeriö on laatinut myös kunnan rakennustarkastusviranomaisille ohjeistusta rakennustuoteasetuksen mukaisen CE-merkinnän valvonnasta:

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen valvoo rakennustuotteiden käyttöä rakentamisessa kuten aiemminkin. Maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:n mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tulee seurata rakennustuotteiden käyttämistä ja tarpeen mukaan ilmoittaa rakennustuotteen tai CE-merkinnän käyttämisessä havaituista epäkohdista Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, joka toimii rakennustuoteasetuksen mukaisena markkinavalvontaviranomaisena.

4 RAKENNUSHANKKEEN OSAPUOLIEN VELVOLLISUUDET

Lainsäädäntö ja normit määrittelevät rakennushankkeen osapuolten velvollisuudet. Keskeisin säädös on Maankäyttö- ja rakennuslaki, jonka 17 luvussa määritellään osapuolten tehtävät ja vastuu. Maankäyttö- ja rakennuslaki koskee sekä oman talon harrastepohjaista tai talkootyönä tehtyä rakentamista että ammattirakentamista. Ympäristöministeriö on antanut lain soveltamisesta useita ohjeita.

4.1 Rakennushankkeeseen ryhtyvä

Vuonna 2000 voimaan astunut Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittelee rakentamiseen liittyvien tahojen vastuut ja velvollisuudet. Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittelee edeltäjänsä, joka on vuonna 1958 säädetty rakennuslaki, tarkemmin rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuut ja velvollisuudet. Vuonna 2014 voimaan astuneet lakimuutokset täsmentävät rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa määritellään rakentamisen yleiset edellytykset ja lain 119 § määritellään huolehtimisvelvollisuus rakentamisessa:

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Rakennushankkeeseen ryhtyvällä on oltava hankkeen vaativuus huomioon ottaen riittävät edellytykset sen toteuttamiseen.

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava myös siitä, että rakennushankkeessa on kelpoisuusvaatimukset täyttävät suunnittelijat ja työnjohtajat ja että muillakin rakennushankkeessa toimivilla on heidän tehtäviensä vaativuus huomioon otettuna riittävä asiantuntemus ja ammattitaito.

Maankäyttö- ja rakennuslain 119 § mukaiseen rakentamishankkeeseen ryhtyvän huolehtimisvelvollisuuteen kuuluu saman lain 152 § mukaisten rakennustuotteen kelpoiseksi osoittavien ominaisuuksien toteaminen:

Rakennustuotteen, joka on tarkoitettu käytettäväksi pysyvänä osana rakennuskohdeksessa, tulee olla turvallinen ja terveellinen sekä ominaisuuksiltaan sellainen, että rakennuskohde asianmukaisesti suunniteltuna ja rakennettuna täyttää tässä laissa säädetyt olennaiset tekniset vaatimukset tavanomaisella kunnossapidolla taloudellisesti perustellun käyttöiän ajan.

Rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuutena on huolehtia siitä, että rakennus täyttää lakien, asetusten ja viranomaisten määräysten vaatimukset. Maankäyttö- ja rakennuslaki asettaa samat velvollisuudet rakennushankkeeseen ryhtyvälle riippumatta siitä, onko kyseessä kuluttaja vai ammattimaisesti toimiva rakentaja.

Lainmukaista rakennushankkeeseen ryhtyvän huolellisuusvelvollisuutta, joka asettaa rakennushankkeeseen ryhtyvän kokonaisvastuulliseksi rakennushankkeesta, on avattu hallituksen esityksessä HE147/2013.

Hallituksen esityksessä HE147/2013 todetaan, että Maankäyttö- ja rakennuslain 119 § säädetty rakennushankkeeseen ryhtyvä voi sopimuksilla hankkia huolehtimisvelvollisuuden edellyttämän asiantuntemuksen ja ammattitaidon.

Rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimisvelvollisuudesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 119 §:ssä, jonka mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Pykälän mukaan huolehtimisvelvollisuuteen kuuluu myös, että rakennushankkeeseen ryhtyvällä on hankkeen vaatimus huomioon ottaen riittävät edellytykset sen toteuttamiseen sekä käytettävissään pätevä henkilöstö. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että rakennushankkeeseen ryhtyvän olisi täytettävä edellytykset itse. Yleensä rakennushankkeeseen ryhtyvä hankkii sopimusjärjestelyin riittävän asiantuntemuksen ja ammattitaidon rakennushankkeen läpiviemiseksi. (HE 147/2013)

Hallituksen esityksessä kuvattu rakennushankkeeseen ryhtyvän mahdollisuus täyttää velvollisuus riittävästä asiantuntemuksesta ja ammattitaidoista sopimusjärjestelyin mahdollistaa sen, että kotitaloudet voivat toimia rakennushankkeeseen ryhtyvinä pientalohankkeissa, vaikka hankkeeseen ryhtyvällä ei itsellään ole rakennushankkeen edellyttämiä tietoja ja taitoja.

Maankäyttö- ja rakennuslain 150 f § velvoittaa lisäksi rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimaan, että rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa:

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa.

4.2 Pääsuunnittelija

Pääsuunnittelija on rakentamisen suunnittelun kokonaisuudesta ja laadusta vastaava luonnollinen henkilö. Pääsuunnittelija tarvitaan kaikissa rakennushankkeissa niiden koosta ja luonteesta riippumatta. (Ympäristöministeriö 2016).

Maankäyttö- ja rakennuslaki kuvaa 120 § pääsuunnittelijan tehtävät ja velvollisuudet:

Rakentamisen suunnittelussa on oltava suunnittelun kokonaisuudesta ja laadusta vastaava pääsuunnittelija. Pääsuunnittelijan on rakennushankkeen ajan huolehdittava, että rakennussuunnitelma ja erityissuunnitelmat muodostavat kokonaisuuden siten, että rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä hyvän rakennustavan vaatimukset täyttyvät.

Pääsuunnittelijan on huolehdittava myös siitä, että rakennushankkeeseen ryhtyvä saa tiedon huolehtimisvelvollisuutensa kannalta merkityksellisistä suunnittelua koskevista seikoista.

Pääsuunnittelijan tehtäviin lukeutuu näin ollen hankkeen kokonaissuunnittelu sekä velvollisuus ilmoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvälle huolehtimisvelvollisuuden kannalta merkityksellisistä seikoista.

4.3 Vastaavan työnjohtajan tehtävät ja velvollisuudet

Keskeinen toimija rakennushankkeessa on vastaava työnjohtaja, jonka tehtävistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 122 §:

Rakennuslupaa edellyttävässä rakennustyössä on oltava rakennustyötä johtava vastaava työnjohtaja. Toimenpidelupaa edellyttävässä työssä on oltava vastaava työnjohtaja vain silloin, kun se on kohteen käytön aikaiseen turvallisuuteen tai terveellisyteen liittyvien syiden taikka maiseman ja ympäristönäkökohtien vuoksi välttämätöntä.

Vastaavan työnjohtajan on vastattava rakennustyön kokonaisuudesta ja laadusta sekä huolehdittava, että rakennustyö tehdään myönnetyn luvan, rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä hyvän rakennustavan mukaisesti.

Vastaavan työnjohtajan on huolehdittava, että rakennustyön aloittamisesta ilmoitetaan rakennusvalvontaviranomaiselle ja että rakennustyön tarkastusasiakirja pidetään rakennustyömaalla ajan tasalla.

Ympäristöministeriö on ohjeistuksessaan kuvannut vastaavat työnjohtajan tehtävät maankäyttö- ja rakennuslakia laajemmiksi:

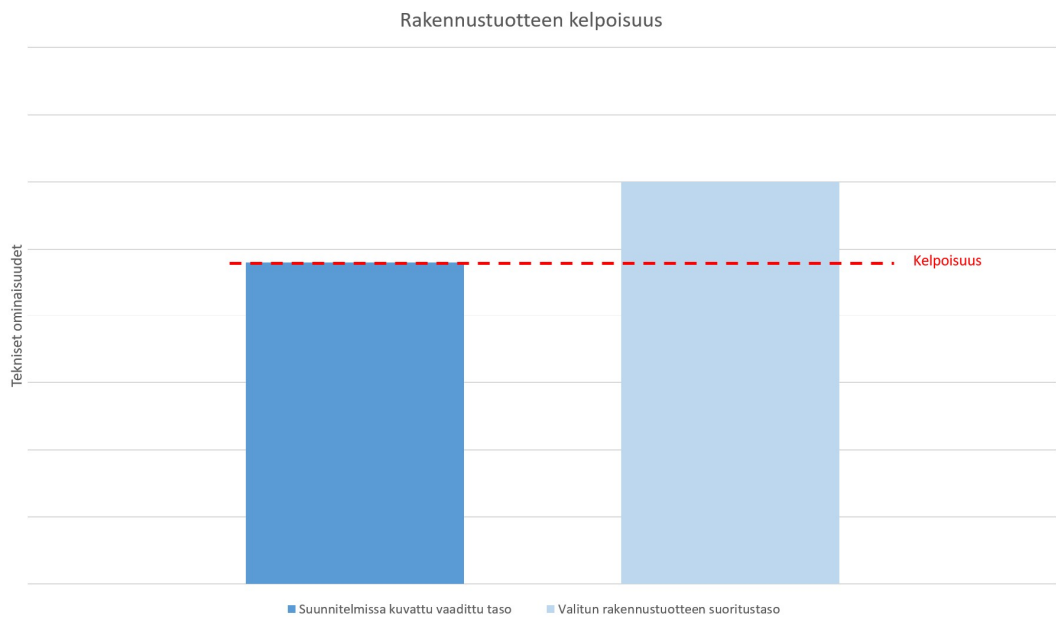
Käytännössä vastaava työnjohtaja vastaa rakennustyön suorittamisesta myös viranomaisiin päin. Suositeltavaa on, että vastaava työnjohtaja ilmoittaa rakennusvalvontaviranomaiselle huomaamistaan tai ilmoitetuista virheistä tai erityistä huomiota vaativasta tilanteesta, kuten rakennustyönaikaisista vaurioista tai muista epäkohdista rakenteissa, teknisissä järjestelmissä tai rakennustuotteissa.

Vastaavalla työnjohtajalla on rakentamisen laatuun vaikuttavissa kysymyksissä keskeinen asema ja vastuu suhteessa rakentamisen viranomaisvalvontaan siitäkin huolimatta, että hän on yksityisoikeudellisessa sopimussuhteessa toimeksiantajaansa.

Vastaavan työnjohtajan yhdeksi tehtäväksi on lainsäädännössä kuvattu huolehtia, että rakennustyön tarkastusasiakirja pidetään rakennustyömaalla ajan tasalla. Tarkastusasiakirja on kiviainesten kelpoisuuden todentamisen liittyvä keskeinen asiakirja, jolla varmennetaan, että rakennustuotteiden kelpoisuus on todennettu.

5 RAKENNUSTUOTTEEN KELPOISUUDENOSOITTAMISMENETELMÄT

Rakennustuotteet ovat kelpoisia silloin kun ne täyttävät maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla säädetyt olennaiset tekniset vaatimukset, jotka koskevat rakenteiden lujuutta ja vakautta, paloturvallisuutta, terveyttä, käyttöturvallisuutta, esteettömyyttä, meluntorjuntaa ja ääniolosuhteita sekä energiatehokkuutta (Ympäristöministeriö 2017).

Kuvio 3. Rakennustuotteen kelpoisuus.

Maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimaan siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti ja rakentamismääräyskokoelma määrää rakennushankkeeseen ryhtyvän huolehtimaan rakennustyön tarkastusasiakirjan ylläpitämisestä rakennustyömaalla. Tarkastusasiakirjasta tulee ilmetä rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen. Kuvion 3 mukaisesti rakennustuote on kelpoinen kun sen ominaisuudet täyttävät rakennuskohteessa tuotteelta vaadittavan tason.

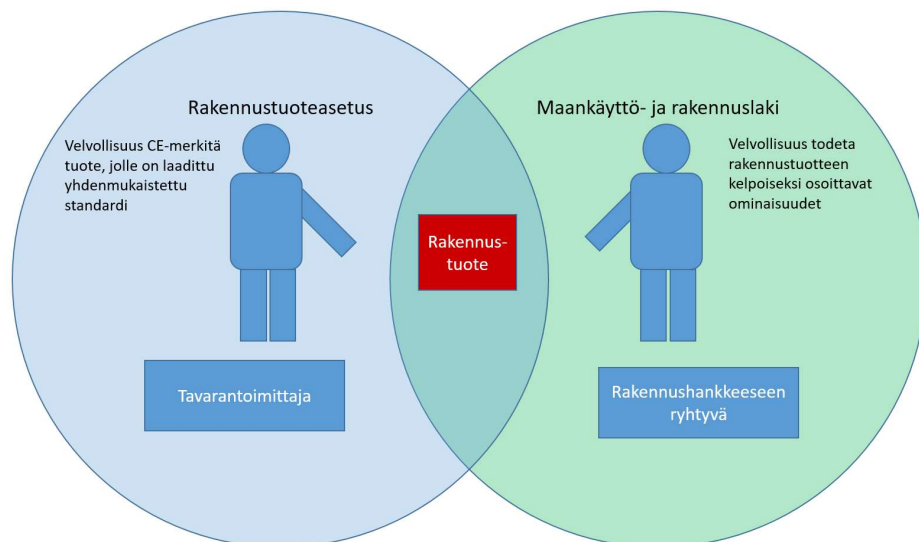
Maankäyttö ja rakennuslaissa, Euroopan parlamentin ja neuvoston säätämässä rakennustuoteasetuksessa N:o 305/2011 sekä ympäristöministeriön asetuksessa pohjarakenteista 465/2014 säädetään rakentamisessa ja pohjarakentamisessa käytettävien ra-

kennustuotteiden kelpoisuuden todentamisesta ja valvonnasta. Rakentamismääräyskoelma (RakMk osa A1 s.6) määrää rakennustuotteiden kelpoisuuden selvittämisestä seuraavasti:

Rakennustuotteen kelpoisuus selvitetään rakennustuotedirektiivin mukaisessa menettelyssä eli CE-merkinnällä, tyyppihyväksynnässä tai varmennetun käyttöselosteen perusteella tai rakentamisen viranomaisvalvonnassa. Rakentamisen viranomaisvalvonnassa rakennustuotteen kelpoisuus selvitetään keskitetysti tai rakennuspaikkakohtaisesti. Keskitetysti järjestettyjä kelpoisuuden todentamismenettelyjä ovat standardisointielimen myöntämä standardisointimerkin käyttöoikeus tai aineistotodistus standardin mukaisuudesta samoin kuin hyväksytyt tarkastuselimen jatkuva valvonta.

Rakennuspaikkakohtaisena etukäteisselvittelyä voidaan pitää hyväksytyssä testauslaitoksessa suoritettua koetta ja sen perusteella annettua asiantuntijalausuntoa. Tarvittaessa voidaan tällöin edellyttää myös rakennustyön aikaisia kokeita.

Rakennustuoteasetus määrittelee rakennustuotteeksi, jolta edellytetään CE-merkintää tai rakennustuoteasetuksen mukaista tyyppihyväksyntää, tuotteen tai järjestelmän, joka valmistetaan ja saatetaan markkinoille käytettäväksi pysyvinä osina rakennuskohteissa tai niiden osissa ja jonka suoritustaso vaikuttaa rakennuskohteen suoritustasoon rakennuskohteen perusvaatimusten osalta.

Kuvio 4. Rakennustuotteen sääntely.

Kuvion 4 mukaisesti sekä rakennustuoteasetus että kansallinen sääntely vaikuttavat rakennustuotteeseen ilman, että niiden välillä olisi ristiriitoja tai päällekkäisyyttä. Rakennustuoteasetus sääntelee, missä tapauksissa rakennustuote tulee CE-merkitä. Kansallinen

lainsäädäntö sääntelee rakennustuotteiden kelpoisuutta sekä osoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvälle velvollisuuden todeta rakennustuotteen kelpoiseksi osoittavat ominaisuudet.

Rakennustuotteen kelpoisuus osoitetaan CE-merkinnällä, jos tuote kuuluu harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalaan tai valmistaja on hakenut tuotteelle ETA:n. CE-merkintä varmistaa, että tuotteiden ominaisuudet ilmoitetaan suoritus-tasoilmoituksella aina samalla, harmonisoidun tuotestandardin tai ETA:n mukaisella tavalla. (Ympäristöministeriö, 2017)

Rakennustuotteen kelpoisuus edellyttää rakennustuotteelta vaadittujen ominaisuuksien täyttymistä eikä rakennustuotteeseen liitetty CE-merkki tuota kelpoisuutta, mikäli CE-merkkiin liittyvässä suoritus-tasoilmoituksessa kuvatut tuotteen tekniset ominaisuudet eivät täytä rakennustuotteelta asetettuja teknisiä vaatimuksia.

Mikäli rakennustuote on asianmukaisesti CE-merkitty, jäsenvaltion viranomaisten on hyväksyttävä se osoitukseksi siitä, että tuotteen perusominaisuuksien suoritus-tasot ovat ilmoitetun mukaisia, ellei ole erityisiä syitä epäillä muuta rakennustuotteen todettujen ominaisuuksien perusteella. Viranomaiset eivät lähtökohtaisesti voi edellyttää CE-merkinnällä ilmoitettujen ominaisuuksien uudelleen testaamista. (Martinkauppi 2012, 33)

5.1 CE-merkki

CE-merkki on valmistajan ilmoitus siitä, että tuote on EU-lainsäädännön vaatimusten mukainen. Rakennustuote on tuote, joka on valmistettu ja saatettu markkinoille käytettäväksi pysyvänä osana rakennusta. CE-merkintä voidaan liittää vain niihin rakennustuotteisiin, joille on julkaistu eurooppalainen harmonisoitu tuotestandardi tai joille on myönnetty eurooppalainen tekninen arviointi. Rakennustuoteasetuksella säädetään siitä, kuinka rakennustuotteiden ominaisuuksista kerrotaan ja millä edellytyksillä rakennustuotteet voidaan CE-merkitä. Noin 80 % rakennustuotteista kuuluu CE-merkinnän piiriin (Tukes 2017).

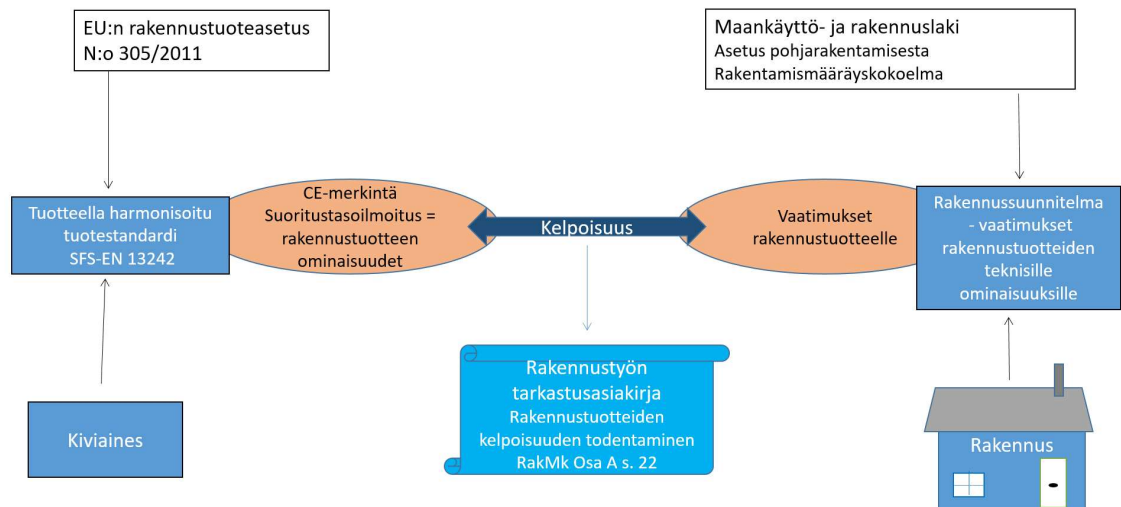
Rakennustuotteiden CE-merkinnän periaatteena on se, että jokaisen rakennustuotteen ominaisuudet tarkastetaan EU:ssa ennen markkinoille pääsyä mutta ainoastaan kerran. CE-merkinnällä rakennustuotteen valmistaja antaa tietoa tuotteen ominaisuuksista ja ilmoittaa, että tuotteen valmistuksessa on noudatettu harmonisoitua tuotestandardia tai eurooppalaista teknistä arviointia ja tuotannon laadunvalvonnasta ja tarvittavista testauksista on huolehdittu. Osalle rakennustuotteista CE-merkinnän käyttäminen edellyttää lisäksi, että valmistajasta riippumaton laitos on suorittanut sille kuuluvat tehtävät, mikäli niitä kyseessä olevan rakennustuotteen osalta edellytetään. (Martinkauppi 2012, 15-16)

Martinkaupin mukaan CE-merkintä osoittaa, että rakennustuotteeseen liitetyt tiedot on hankittu rakennustuoteasetuksen mukaisesti ja niitä voidaan pitää riittävinä ja luotettavina. Rakennustuotteen valmistaja voi valita, mitä harmonisoidun tuotestandardin mukaisia ominaisuuksia hän tuotteensa osalta ilmoittaa. CE-merkin kiinnittämiseen riittää yhden ominaisuuden ilmoittaminen. Rakennustuotteen CE-merkintä kertoo tuotteen ominaisuuksista, mutta ei ole osoitus siitä, että tuote täyttäisi tuotekohtaiset määräykset tai että se soveltuisi aiottuun käyttötarkoitukseen tietyssä rakennuskohteessa.

Rakennustuotteen CE-merkintä kertoo vain tuotteen ominaisuudet eikä siten ole automaattisesti osoitus tuotteen kohdekohtaisesta määräystenmukaisuudesta. (Rakennusmedia 2013)

Tuotteen ominaisuuksille asetetaan EU:n jäsenvaltioissa kansallisia vaatimuksia ja rakennustuotteen sopivuus käyttöön arvioidaan aina kutakin rakennuskohdetta ja sen toteuttamista koskevien rakennusmääräysten ja jäsenvaltion kansallisten sääntelyn pohjalta. Rakennuskohteen suunnittelijan tai rakentajan sekä viime kädessä valvontaviranomaisten on aina selvitettävä CE-merkintätietojen perusteella tuotteen sopivuus aiottuun käyttötarkoitukseen rakentamismääräysten vaatimusten perusteella. Markkinoilla voi olla asianmukaisesti CE-merkittyjä rakennustuotteita, jotka eivät kuitenkaan sovellu ilmoitettuun käyttötarkoitukseensa Suomessa. (Martinkauppi 2012, 17-18; Rakennusmedia 2013, 12)

Tässä tutkimuksessa tarkasteltava kiviaines on rakennustuote, joka lukeutuu rakennustuoteasetuksen Liitteen IV mukaisesti tuotealaan 24 Kiviainekset, eikä siltä edellytetä valmistajasta riippumattoman teknisen laitoksen suorittamia tehtäviä tai tutkimuksia.

Kuvio 5. CE-merkintä kiviaineksen kelpoisuuden toteamisessa.

Kuvio 5 kuvaa CE-merkinnän käyttötarkoituksen rakennustuotteen kelpoisuuden tarkastelussa. Rakennustuote on kelpoinen silloin, kun rakennustuotteen ominaisuuksille asetetut vaatimukset täyttyvät ja ominaisuudet voidaan todentaa CE-merkinnän mukaisesta suoritustasoilmoituksesta.

Rakennustuoteasetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti rakennustuotteen CE-merkintään liittyvään suoritustasoilmoitukseen kirjataan aina yksi tai useampi rakennustuotteen aiottu käyttötarkoitus. Tuotetta on mahdollista käyttää muuhun kuin valmistajan tarkoittamaan käyttötarkoitukseen, jolloin vaatimus CE-merkinnästä ei ole perusteltu.

5.2 Ohjeistus kelpoisuudenosoittamismenetelmistä

Ympäristöministeriö, rakennusalan yritysten edunvalvoja Rakennusteollisuus Ry ja Rakennustietosäätiö RTS sr, joka on Suomessa toimiva puolueeton rakennusalan vaikuttaja, ovat laatineet rakennusalan tahoille sekä pienrakentajille suunnattua ohjeistusta ja julkaisuja rakennustuotteiden käytöstä ja kelpoisuuden osoittamisesta sekä valvonnasta. Ympäristöministeriön ja rakennusalan julkaisuissa ei kuitenkaan ole kuvattu yhteneviä ohjeita kiviaineisten kelpoisuusvaatimuksista sekä rakennustuoteasetuksen soveltamista kiviainestuotteille talorakentamisen eri käyttötarkoituksissa.

Alan julkaisuista ja oppaista on löydettävissä soveltamisohjeita rakennustuotteiden kelpoisuuden valvontaan sekä ja oppaiden sekä julkaisujen perusteella on mahdollista tulkitä eri tahojen näkemyksiä CE-merkinnän pakollisuudesta kiviaineksille talorakentamisen käyttötarkoituksissa. Tutkittaessa kiviainesten kelpoisuudenosoittamismenetelmiä, on ilmennyt, että rakennustyön tarkastusasiakirja on ainoa asiakirja tai ohjeistus, jossa kuvataan vaatimus rakennustuotteena käytettävän kiviaineen CE-merkinnästä tai muusta kelpoisuudenosoittamismenettelystä. Eri tahojen julkaisujen välillä on eroavaisuuksia kelpoisuusvaatimusten osalta.

5.3 Tukesin ohjeistus

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes toimii rakennustuotteiden markkinavalvontaviranomaisena Suomessa. Rakennustuoteasetuksen mukaan CE-merkittävät rakennustuotteet kuuluvat Tukesin suorittaman markkinavalvonnan piiriin. Tukes toimii rakennustuoteasetuksen mukaisena markkinavalvojana.

Tutkimuksessa on tiedusteltu rakennustuotteiden CE-merkintään liittyvää ohjeistusta puhelimitse Tukesin CE-merkittyjen tuotteiden rakennustuotteiden valvonnasta vastaavalta markkinavalvontaorganisaatiolta.

Tiedustellessa Tukesin ohjeistusta kiviainesten CE-merkinnän valvonnasta, Tukesin näkemys oli, että rakennustuotteen ostajan tulee varmistaa, että rakennustuotteelle asetetut vaatimukset täyttyvät ja että rakennustuote on tarkoitettu nimenomaan aiottuun käyttötarkoitukseen. Tukes kehottaa lisäksi ostajaa ottamaan huomioon rakennussuunnitelmissa mahdollisesti merkityt vaatimukset rakennustuotteille.

Tukesin mukaan rakennustuoteasetuksen soveltamista talonrakentamisessa käytettäville kiviaineksille ei ole tarkasti ohjeistettu siltä osin, että mikä osa talon perustus- ja pohjatöissä käytettävästä kiviaineksesta määritellään rakennustuoteasetuksen mukaisesti rakennustuotteeksi ja mikä osa piharakennuksen materiaaliksi. Rakennustuotteen käsite riippuu myös käyttöpaikasta. Yleensä ottaen vain toimenpideluvan alainen rakentaminen asettaa velvollisuuden käyttää rakennustuoteasetuksen mukaisia CE-merkittyjä tuotteita. Tukesin mukaan rakennustuotteeksi määritellään tuote, joka olennaisesti vaikuttaa rakennuskohteen ominaisuuksiin, esimerkiksi talon salaojissa käytetty hiekka vaikuttaa salaojien toimivuuteen ja siten koko rakennuksen ominaisuuksiin. Tukes näkee, että vaikka rakentamiseen käytetty tuote ei olisi CE-merkitty, ei voida olettaa tuotteen

automaattisesti aiheuttavan terveydelle tai omaisuudelle vaaraa, mikäli käytetty tuote ei olennaisesti poikkea siitä, mitä on suunnitelmissa ja lupakuvissa määritetty.

Tukesin oman kuvauksen mukaan Tukes valvoo CE-merkintään liittyviä asioita, mutta tuotteiden markkinointiin liittyvät kysymykset eivät kuulu Tukesin toimivaltaan. Tukes ottaa myös vastaan ilmoituksia rakennustuotteiden puutteellisista CE-merkinnöistä. Tukesin ohjeistuksen mukaan rakennustuotteiden käyttöä ja rakentamista valvoo rakennusvalvontaviranomainen.

Tukes on kuvannut rakennustuotteiden CE-merkinnän valvonnan vastuita laatimassaan ohjeistuksessa. Tukes määrittää rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuudeksi maankäyttö- ja rakennuslain 119 §:n mukaisen huolehtimisvelvollisuuden nojalla huolehtia, ”että hänen rakennustyössä käyttämänsä rakennustuotteet täyttävät niille asetettavat vaatimukset. Suunnittelijoiden tehtävä on määritellä suunnitelmissa, millaisia ominaisuuksia ja niiden vaatimustasoja rakennustuotteelta vaaditaan.” Rakennustuotteen ostajaa Tukes suosittaa tarkastamaan, että hankittava tuote soveltuu aiottuun käyttötarkoitukseensa. Ostajan onkin syytä aina tarkistaa huolella CE-merkinnän ja suoritustasoilmoituksen sisältö arvioidessaan tuotteen soveltuvuutta

Tukesin ylläpitämällä, vuonna 2016 avatulla, Rakennustuote.info-sivustolla on kuvattu rakennustuotteen kelpoisuuden osoittamistavat eri tuoteryhmissä ja perustusten osalta salaojatäyttäjien, alustäyttäjien ja sokkelin vierustäyttäjien kelpoisuuden osoittamismenetelmiksi on kuvattu standardi SFS-EN 13242 sekä rakennuspaikkakohtainen varmentaminen. Standardi SFS-EN 13242 on rakennustuoteasetuksen mukainen yhdenmukaisesti tuotestandardi. SFS-EN 13242 määrittelee ominaisuudet maa- ja vesirakentamisessa ja tierakenteissa käytettäville sitomattomille ja hydraulisesti sidotuille kiviaineksille, jotka on valmistettu luonnonkiviaineksesta, keinokiviaineksesta tai uusiokiviaineksesta. Rakennuspaikkakohtaista varmentamista rakennusvalvontaviranomainen voi edellyttää, jos valmistaja ei ole esittänyt millään tavalla rakennustuotteen ominaisuuksia ja rakennusvalvontaviranomaisella on syytä epäillä, että tuote ei täytä olennaisia teknisiä vaatimuksia.

5.4 Rakennustyön tarkastusasiakirja

Maankäyttö- ja rakennuslain 150 § 3 momentti velvoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvää huolehtimaan, että rakennustyömaalla pidetään rakennustyön tarkastusasiakirjaa

rakentamisen asianmukaisen toteuttamisen varmistamiseksi ja tarkastusten todentamiseksi. Rakentamismääräyskokoelma edellyttää, että rakennustyön tarkastusasiakirjan tulee hankkeen laajuudesta ja laadusta riippuen sisältää ne olennaiset asiat, jotka tulee tarpeen sen varmistamiseksi, että rakentaminen tulee toteutetuksi rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan ja hyväksytyjen tai viranomaiselle toimitettujen suunnitelmien ja hyvän rakennustavan mukaisesti.

Tarkastusasiakirjaan kuuluvia olennaisia asioita ovat muun muassa

- rakennustyön aloittamisen edellytysten tarkastaminen,
- kunkin tarkastettavan työvaiheen toteuttamisen edellytysten varmistaminen,
- rakennuksen turvallisuuteen ja terveellisyyteen sekä pitkäaikaiskestävyyteen liittyvien keskeisten työvaiheiden tarkastukset,
- kantavien rakenteiden keskeisten virheriskien selvittäminen rakennusosien valmistuksessa, rakennustyön toteutuksessa ja rakennuksen käytössä sekä tähän perustuva tarkastusten varmentaminen,
- rakennustyön aikaisen kosteuden haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja rakennuksen kuivatuksen varmistaminen,
- rakentamisen suunnitelmien mukaisuuden varmentaminen tai maininta poikkeamisen hyväksymisestä,
- rakennuksen käyttö- ja huolto-ohjetta varten tarpeellisen tiedon kokoaminen,
- rakennustuotteiden kelpoisuuden toteaminen,
- katselmusten ja muiden viranomaistarkastusten merkitseminen, sekä
- loppukatselmuksen toimittamisen edellytysten varmistaminen. (RakMk A1 s.22)

Rakennustyön tarkastusasiakirjan tarkoituksiksi rakentamismääräyskokoelma määrittää rakennushankkeeseen kohdistuvan viranomaisvalvonnan korvaamisen ja täydentämisen sekä valvontakäytäntöjen yhtenäistämisen ja helpottamisen.

Tarkastusasiakirjaan kuuluvat olennaiset asiat on kuvattu rakentamismääräyskokoelmassa, mutta itse asiakirjan tarkkaa sisältöä ja ulkoasua ei ole lainsäädännössä tai Ympäristöministeriön ohjeistuksessa kuvattu. Eri tahoilla on käytössään erilaisia tarkastusasiakirjoja. Tarkastusasiakirjojen yhtenäistämistä on tutkittu insinööri (AMK) opinnäytetyössä vuonna 2012. Omat tutkimukseni vahvistavat opinnäytetyön näkemykset siitä, että rakennusalan keskeisillä tahoilla ja kunnilla on käytössä erilaisia tarkastusasiakirjoja. Tutkittaessa kuntien käyttämiä rakennustyön tarkastusasiakirjoja totesin, että vain hyvin harvalla kunnalla on tarkastusasiakirjaan sisällytetty kuvaus kiviaineksilta vaaditusta kelpoisuudenosoittamismenetelmästä. Tutkimusotanta sisälsi kymmenen Suomi.fi

–palvelussa rakennustarkastusasiakirjan julkaissutta kuntaa: Hämeenlinna, Tornio, Säkyä, Marttila, Kuopio, Kaarina, Puumala, Kotka, Raisio ja Parkano. Tutkimusotannasta yhden kunnan, Säkyän, tarkastusasiakirjassa oli kuvattu kiviainesten kelpoisuudenosoittamismenettely.

5.4.1 Tarkastusasiakirjojen yhtenäistäminen

Metropolia Ammattikorkeakoulussa vuonna 2012 valmistunut opinnäytetyö Tarkastusasiakirjojen yhtenäistäminen kuvaa kahden kaupungin, Espoon ja Järvenpään, käytössä olevien tarkastusasiakirjojen välisiä eroja vuonna 2012. Opinnäytetyössä ei kuvata eroavaisuuksia kiviainesten kelpoisuudenosoittamismenettelyssä eri tarkastusasiakirjoissa, vaan punnitaan tarkastusasiakirjojen yleisiä eroavaisuuksia sekä mahdollisuuksia yhtenäistää käytössä olevia tarkastusasiakirjamalleja. Opinnäytetyön tekijä toteaa tutkimuksiinsa perustuen, että

Eri kuntien tarkastusasiakirjoissa löytyy paljon kirjavuutta ja jokainen kunta painottaa vastuita vähän eri asioihin, vaikka tarkastukset ja asiat sivuavatkin toisiaan. (Varonen, 2012, 27)

5.4.2 Pientalotyömaan valvonta ja tarkastusasiakirja

Ympäristöministeriön vuonna 2007 julkaisema Pientalotyömaan valvonta ja tarkastusasiakirja antaa ohjeita siitä, mitä asioita tulee suunnitella ja valvoa, jotta lopputuloksena on käyttäjän tarpeita palveleva ja hyvin tehty rakennus. Opas on valittu tutkimusaineistoon edustamaan lainsäätäjän, Ympäristöministeriön, julkaisemaa materiaalia kiviaineksen kelpoisuudenosoittamismenetelmistä.

Opas sisältää tarkastusasiakirjan, joka määrittelee materiaalien ja rakennusosien kelpoisuus –taulukossa (s. 116) täyttömateriaaleista vain alustäytöt sekä suodatinkankaat CE-merkintävaatimuksen alaisiksi tuotteiksi määritellen salaojatäytöt ja sokkelin vierustäytöt tuotteiksi, joiden kelpoisuus selvitetään rakennuspaikkakohtaisesti.

5.4.3 Säkylän kunnan rakennustyön tarkastusasiakirja

Säkylän kunnalla on käytössä rakennustyön laaja tarkastusasiakirja, joka pohjautuu kapaleessa 7.1 käsitelyyn Ympäristöministeriön tarkastusasiakirjapohjaan. Säkylän kunnan tarkastusasiakirja on valittu tutkimusaineistoon esimerkiksi keskikokoisen kunnan käytössä olevasta rakennustarkastusasiakirjasta.

Säkylän kunnassa käytössä olevassa tarkastusasiakirjassa materiaalien ja rakennustuotteiden kelpoisuudesta on kuvattu normaaliksi kelpoisuuden osoittamismenetelmäksi rakennuspaikkakohtainen kelpoisuuden selvitys kaikkien täyttömateriaalien eli sokkelin vierustäytön, alustäytön ja salaojatäyttöjen osalta.

5.4.4 Tarkastusasiakirjan liitelomake

Rakennusteollisuus ry on yhdessä RAKLI ry:n, LVI-talotekniikka-teollisuus ry:n, SKOL ry:n ja ATL ry:n ja rakennusvalvonnan kanssa laatinut rakennustyön tarkastusasiakirjan liitelomakkeen, jossa kuvataan rakennuskohteen rakennustuoteryhmäkohtaiset kelpoisuuden toteamismenetelmät sekä vastuuhenkilöt. Osa Suomen kunnista edellyttää lomakkeen sisällyttämistä rakennustarkastusasiakirjaan. Lomakepohjassa perustusten ja alapohjien salaojatäytöt, alustäytöt sekä sokkelien vierustäytöt, jotka ovat kaikki tyypillisiä käyttökohteita kiviaineksille, on merkitty CE-merkintää edellyttäväksi tuotteiksi.

5.5 Yhteenveto kiviainesten kelpoisuuden todentamismenetelmistä

Rakennustyön tarkastusasiakirjan ylläpitämisestä huolehtimien kuuluu rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksiin maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Rakentamismääräyskokoelma edellyttää, että tarkastusasiakirjaan sisältyy rakennustuotteiden kelpoisuuden todentaminen.

Taulukko 1. Kiviainesten kelpoisuudenosoittamismenettely tarkastusasiakirjoissa.

Lomake	Ympäristöministeriön Ympäristöopas 76 Pientalotyömaan valvonta ja tarkastusasiakirja (Rakennustieto, 2007, s. 116)	Rakennusteollisuus RT, RAKLI, LVI-talotekniikka- teollisuus, SKOL ja ATL: Tarkastusasiakirjan liitelomake 1.7	Säkylän kunnan rakennustyön tarkastusasiakirjalomake
Kelpoisuudenosoitusmenettely			
Salaojatäytöt	RAK	CE	RAK
Alustäytöt	CE	CE	RAK
Sokkelin vierustäytöt	RAK	CE	RAK
CE= CE-merkitty tuote RAK = kelpoisuus selvitetään rakennuspaikkakohtaisesti RakMk:n mukaan			

Eri tahojen käytössä olevien rakennustyön tarkastusasiakirjojen tutkiminen on osoittanut, että eri tahot edellyttävät rakennustyössä käytettäviltä kiviaineksilta toisistaan poikkeavia kelpoisuudenosoittamismenettelyjä. Tarkastusasiakirjojen välisiä eroja kuvaa Taulukko 1 Kiviainesten kelpoisuudenosoitusmenettely tarkastusasiakirjoissa, jossa voidaan havaita kunkin kolmen esimerkkiasiakirjan asettavan erilaisia kelpoisuudenosoittamismenetelmiä kiviaineksille.

Taulukossa 1 ilmenevistä eroavaisuuksista voidaan tehdä johtopäätös, että koska lainsäädäntö ei kuvaa kiviainesten osalta sovellettavia kelpoisuudenosoittamismenettelyä tarkasti käyttökohteittain, on alan toimijoille jäänyt vapaus määritellä kelpoisuudenosoittamismenettelyt kiviaineksille esimerkiksi kunnittain.

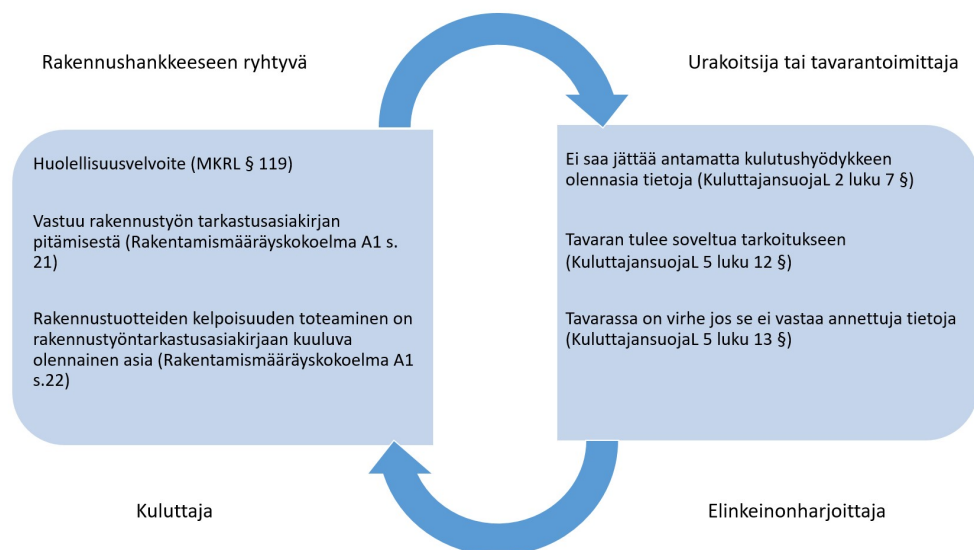
Tutkimuksessa havaituista kunta- ja toimijakohtaisista eroavaisuuksista kiviaineisten kelpoisuudenosoittamismenettelyissä voidaan tehdä johtopäätös, että lainsäädännöstä ja soveltamisohjeista ei ole löydettävissä yksiselitteistä vastausta kysymykseen, missä käyttötarkoituksissa kiviaineksilta edellytetään rakennustuoteasetuksen mukaista CE-merkintää. Eri tahojen vaatimukset kelpoisuudenosoittamismenettelyistä ovat ristiriitaisia. Nykyisessä toimintaympäristössä CE-merkinnän pakollisuus rakentamisessa käytettäville kiviaineksille määräytyy käytännössä kunta- tai toimijakohtaisen rakennustyön tarkastusasiakirjan perusteella.

6 KULUTTAJANSUOJA

Suomessa säädetään elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisestä irtaimen kaupasta, jossa kaupan kohteena on kulutushyödyke, erityisellä kuluttajansuojalaila.

Kuluttajansuojain 1 luvun 1 § määrittää lain koskevan kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Lakia sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja välittää hyödykkeitä kuluttajille.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kiviainesten CE-merkinnän valvonnan vastuuta kuluttajan omakotirakentamisessa, silloin kun ostaja on kuluttajansuojalain 1 luvun 4 § kuvattu kuluttaja. Kiviaines on käyttötarkoituksestaan riippumatta kuluttajansuojalain 1 luvun 3 § määritelty kulutushyödyke, silloin kun sen hankkii kuluttaja. Edelleen tässä tutkimuksessa tarkastellaan kiviaineisten CE-merkinnän valvonnan vastuuta kun maa-aineksen pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa vastiketta vastaan hankittavaksi kuluttajansuojalain 1 luvun 5 § määritelty elinkeinonharjoittaja.

Kuvio 6. Elinkeinonharjoittajan ja rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuut.

Kuviossa 6 on kuvattu velvollisuuksia ja kieltoja, joita kuluttajansuojalaki asettaa elinkeinonharjoittajalle. Elinkeinonharjoittaja ei saa jättää antamatta kulutushyödykkeen olennaisia tietoja ja kuluttajakaupassa tavarassa tulkitaan olevan virhe, jos se ei sovellu tarkoitukseen tai jos tavara ei vastaa siitä annettuja tietoja.

6.1.1 Kuluttajansuoja rakentamisessa

Kotitaloudet, jotka ryhtyvät rakennushankkeisiin oman kodin rakentamiseksi voidaan tulkita kuluttajansuojalain tarkoittamiksi kuluttajiksi.

Kuluttajansuoja sisältää rakentamista koskevaa erityislainsäädäntöä. Kuluttajansuojalain 8 luvussa säädetään vastikkeellisista palveluista, joita elinkeinonharjoittaja suorittaa kuluttajalle ja joiden sisältönä on irtaimeen esineeseen, rakennukseen, rakennelmaan tai kiinteään omaisuuteen kohdistuva työ tai muu suoritus. Sama lain 9 luvussa säädetään sopimuksista, jotka solmitaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä ja joiden sisältönä on rakennuselementtien toimitus tai rakennus- tai remonttiurakka.

Kuluttajansuojalain 8 ja 9 luvun sisältämät säädökset määrittävät muun muassa rakennuspalveluiden ja -urakoiden vahingonkorvauksia sekä hinnan alennuksista sopimista, mutta eivät ota kantaa kuluttajan vastuista rakennushankkeeseen ryhtyvänä. Kuluttajansuojalakia ei myöskään ole päivitetty lukujen 8 ja 9 osalta rakennustuoteasetuksen voimaantulon myötä.

Kuluttajasopimuksissa myös rakentamismääräyskokoelma määrittelee virhettä. Mikäli rakennustyö on tehty rakentamismääräyskokoelman vastaisesti, työssä on aina virhe. (Saine & Maso 2011, 142)

Lainsäädännön lisäksi rakennusalalle on laadittu erityiset kuluttajansuojaehdot vuonna 1998. RYS-9 1998 Rakennusalan töitä koskevat yleiset kuluttajasopimusehdot eivät kuitenkaan sisällä sääntelyä rakennustuotteiden, tuotevirheiden tai rakennustuoteasetuksen mukaisen CE-merkinnän osalta.

6.1.2 Kiviaines kulutushyödykkeenä

Tässä tutkimuksessa kartoitetaan kuluttajan omakotilorakentamisessa käytettävien kiviainesten kelpoisuuden varmistamisen valvonnan vastuuta ja kuluttajansuojaa, silloin kun rakennushankkeeseen ryhtyvä on kuluttaja ja kiviaineksen markkinoija on elinkeinonharjoittaja. Riippumatta kiviaineksen käyttötarkoituksesta kun kiviaineksen hankkii kuluttaja yksityistalouttaan varten täyttää kiviaines kuluttajansuojalain ensimmäisen luvun 3 § määritelmän:

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan tässä laissa tavaroita, palveluksia sekä muita hyödykkeitä ja etuuksia, joita tarjotaan luonnollisille henkilöille tai joita tällaiset henkilöt olennaisessa määrässä hankkivat yksityistä talouttaan varten.

Kuluttajalla saattaa olla kiviainekselle monta mahdollista käyttötarkoitusta esimerkiksi rakennustuotteena, materiaalina pihanparannukseen tai hiekoitukseen tai lasten hiekkalaatikkohiekaksi.

Tutkimuksessa kuvattua markkinoitavaa kiviainesta tarkastellaan kuluttajansuojalain tarkoittamana kulutushyödykkeenä, jolta aiotun käyttötarkoituksen perusteella esimerkiksi rakennustyöntarkastusasiakirjan tai sen liitteen perusteella edellytetään kelpoisuudensoiittamismenetelmää kuten CE-merkintää.

6.1.3 Olennaiset tiedot

Kuluttajansuojalain 2 luku 7 § mukaan elinkeinonharjoittaja ei saa markkinoinnissa tai asiakassuhteessa jättää antamatta sellaisia asiayhteys huomioon ottaen olennaisia tietoja, jotka kuluttaja tarvitsee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen tekemiseksi ja joiden puuttuminen on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee päätöksen, jota hän ei olisi riittävin tiedoin tehnyt.

Kuluttajansuojalain perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että rakennustuotteena käytettävän kiviaineksen osalta olennaisia tietoja ovat tuotteen tekniset ominaisuudet sekä CE-merkintä tai sen puuttuminen silloin kun kulutushyödykkeeseen liittyy asiayhteytenä rakentaminen.

6.1.4 Tavarán virhe

Tässä tutkimuksessa kuvattua markkinoitavaa kiviainesta voidaan käsitellä kuluttajansuojalain 1 luvun 3 § mukaisena kulutushyödykkeenä, johon sovelletaan kuluttajansuojalain viidennen luvun 12 ja 13 § kuvattuja virhesäännöksiä.

Kuluttajansuojalain yleisessä virhesäännöksessä säädetään, että ”Tavarán tulee ominaisuuksiltaan vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia, paitsi jos ostajan tarkoituksena on käyttää tavaraa tarkoitukseen, jossa kyseisellä vaatimuksella ei ole merkitystä”. Tässä tutkimuksessa tarkasteltava kiviainesten

kelpoisuuden varmistamisen valvonnan vastuu kuluttajakaupassa liittyy kiinteästi kuluttajansuojalain virhesäännökseen siltä osin, että tuotteelle laissa ja asetuksessa asetetut vaatimukset vaihtelevat riippuen siitä käsitelläänkö markkinoitavaa tuotetta rakennustuoteasetuksen mukaisena rakennustuotteena vai ei ja millaista kelpoisuudenosoittamismenetelmää rakennuspaikalla sovelletaan. Edellä kuvatusta johtuen tavaran virhettä kiviaineksen CE-merkinnän tai muun kelpoisuudenosoittamismenetelmän vaatimuksen osalta joudutaan tutkimaan laajemmassa kontekstissa, jossa otetaan huomioon, kuka kiviaineksen on tilannut, mitä tietoja kiviaineksen markkinoija on saanut tilausta vastaanottaessaan ja tiesikö markkinoija tai olisiko hänen pitänyt tietää, kiviaineksen aiottu käyttötarkoitus, oliko tilaajalla tiedossa vaadittu kelpoisuudenosoittamismenetelmä ja tilasiko tilaaja tuotetta, jonka kelpoisuus on osoitettavissa rakennuskohteen vaatimalla menetelmällä.

Rakennustuoteasetuksen mukaisesti rakennustuotteeksi määritetään tuote tai tuotejärjestelmä, joka valmistetaan ja saatetaan markkinoille käytettäväksi pysyvinä osina rakennuskohteissa tai niiden osissa ja jonka suoritustaso vaikuttaa rakennuskohteen suoritustasoon rakennuskohteen perusvaatimusten osalta. Tässä tutkimuksessa kuvattu kiviaines sisältyy rakennustuoteasetuksen soveltamisalaan, silloin kun kiviainesta käytetään rakennuskohteen tai sen osan pysyvänä osana. Tällöin kiviaineksen kelpoisuus tulee osoittaa rakennuskohteessa sovellettavalla menetelmällä.

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 § yleisen virhesäännöksen mukaan tavaran tulee soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään sekä soveltua siihen erityiseen tarkoitukseen, johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta eikä hän ole ennen kaupantekoa ilmoittanut ostajalle, että tavara ei mahdollisesti sovellu aiottuun käyttötarkoitukseen ja lisäksi tavaran tulee olla myyjän siitä antaman kuvauksen mukaisesti. Kuluttajansuojalain yleisen virhesäännöksen mukaan mikäli jokin edellä kuvatuista tavaraan kohdistuvista vaatimuksista ei täyty, on tavarassa virhe. Kiviainesten osalta tuotteen käyttötarkoitus ja rakennuskohteeseen kohdistuva sääntely ja valvonta määrittävät, vaaditaanko tuotteelta rakennustuoteasetuksen mukainen CE-merkintä tai muu kelpoisuudenosoittamismenetelmä. Markkinoitu kiviaines on kuluttajansuojalain mukaisesti virheellinen tuote, mikäli tuotteen kelpoisuutta ei voida osoittaa rakennuskohteelle asetettujen kelpoisuusmenetelmien edellyttämällä tavalla ja sitä on markkinoitu rakennustuotteena eli käytettäväksi rakennuksen tai rakennelman pysyvänä osana.

Kuluttajansuojalain näkökulmasta kiviainesten markkinointi ei ole yksiselitteistä. Elinkeinonharjoittajan markkinoima kiviaines, soveltuu erilaisiin käyttötarkoituksiin, mistä johdun tuotetta ei tyypillisesti markkinoida rakennustuotteena vaan kulutushyödykkeenä, joka soveltuu muun muassa pihan ja puutarhan rakentamiseen ja korjaamiseen sekä leikkihieheksi.

Geologian tutkimuslaitoksen mukaan vain 15 % Suomen maaperästä nostetusta kiviaineksesta käytetään talorakentamiseen kun taas tierakentamisen osuus on yli 50 % asfaltti- ja betonituotannon osuuden ollessa yhteensä 20 %. Koska kiviaineksia markkinoidaan erilaisiin käyttötarkoituksiin, joista talonrakennus on yksi, ei voida olettaa kiviaineksen täyttävän aina myös rakennustuoteasetuksen vaatimukset CE-merkinnästä. Kiviaineksen markkinoinnissa tuotteen käyttötarkoitus ja sen aiheuttama mahdollinen vaatimus rakennustuoteasetuksen mukaisesta CE-merkinnästä tulee aina varmistaa määrittelemällä aiottu käyttötarkoitus.

Kuluttajansuojalain mukaisesti tavarassa on virhe, jos se ei sovellu tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään tai siihen erityiseen tarkoitukseen, johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta eikä hän ole ennen kaupantekoa ilmoittanut ostajalle, että tavara ei mahdollisesti sovellu aiottuun käyttötarkoitukseen. Rakennustuoteasetuksen mukaisen CE-merkinnän puuttuminen tuotteesta, jota käytetään rakennuksen pysyvänä osana, on edellä kuvatun säännöksen mukainen tavaravirhe, mutta CE-merkinnän tai muun kelpoisuudenosoitteuksen puuttuminen tuotteelta, jota ei ole aiottu käytettäväksi rakennustuotteena, ei ole tuotteen virhe.

Tarkastellessa CE-merkinnän puuttumista rakennustuotteena käsiteltävän kiviaineksen virheenä, on kuluttajansuojaoikeuden kannalta olennaista, onko myyjän kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä kiviaineksen käyttötarkoituksesta rakennustuotteena. Kuluttajansuojalaissa ei ole määritelty myyjälle erityistä selonottovelvollisuutta tuotteen käyttötarkoituksesta, joten lähtökohtaisesti kiviaineksen markkinoijalla ei ole velvollisuutta selvittää myytävän tuotteen käyttötarkoitusta etukäteen. Mikäli markkinoija tai myyjä kuitenkin saa tietoonsa aiotun käyttötarkoituksen, tulee hänen kuluttajansuojalain mukaan huolehtia siitä, että tuote vastaa aiotussa käyttötarkoituksessaan sille asetettuja lakeja, vaatimuksia ja viranomaispäätöksiä tai ilmoittaa kuluttajalle tuotteen puutteista aiotussa käyttötarkoituksessa. Kuluttajalla on oikeus tietoisesti hankkia tuote, joka ei sovellu käytettäväksi tarkoitukseensa mutta tällöin kuluttaja menettää oikeutensa vedota tuotteen virheeseen kuluttajansuojalain 5 luvun 12 § mukaisesti:

Ostaja ei kuitenkaan saa virheenä vedota seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen kaup-
paa tehtäessä.

Kiviaineksen markkinoinnissa 5 luvun 12 § tarkoittaa, että elinkeinonharjoittajan, joka toimii myyjänä, tulee toimittaa kuluttajalle CE-merkittyä kiviainesta silloin kun hänellä on tieto siitä, että kiviaines tulee käytettäväksi rakennustuotteena, jonka kelpoisuuden to-
dentaminen vaatii CE-merkintää tai vaihtoehtoisesti ilmoittaa kuluttajalle, ettei tuote so-
vellu käytettäväksi rakennustuotteena CE-merkinnän puuttumisen vuoksi, minkä jälkeen
kuluttaja voi edelleen hankkia tuotteen, mutta menettää oikeutensa vedota virheeseen,
josta hän tiesi.

6.1.5 Kuluttajaliiton näkemys

Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry on vuonna 1990 perustettu riippumaton ja kaikille
avoin kuluttajajärjestö. Kuluttajaliiton varsinaisia jäseniä ovat alueelliset kuluttajayhdis-
tykset eri puolella Suomea sekä varsinaiset jäsenyhdistykset Suomen Ammattiliittojen
Keskusjärjestö SAK ry ja Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry. Kuluttajaliitto edis-
tää kuluttajan oikeuksiin, talouteen, elintarvikkeisiin ja ravitsemukseen sekä eettiseen
kuluttamiseen liittyviä asioita. Kuluttajaliitto antaa kuluttajien edunvalvojana lausuntoja
muun muassa lakiehdotuksiin ja mietintöihin. Kuluttajaliitto on vuosina 2014 ja 2015 an-
tanut lausuntoja myös maankäyttö- ja rakennuslain muutoksista.

Tiedusteltaessa puhelimitse rakennustuotteiden CE-merkintään liittyvää ohjeistusta Ku-
luttajaliitosta, sain vastaukseksi, että Kuluttajaliitossa ei ole laadittu tiedostusta tai kou-
lutusmateriaaleja liittyen rakennustuotteiden CE-merkinnän pakollisuuteen. Rakentami-
sen ja asumisen osa-alueille Kuluttajaliitto on tuottanut tiedotusmateriaalia muun mu-
assa asumismuotoihin liittyen, mutta talorakentamista tai rakennustuotteiden CE-mer-
kintää koskevaa koulutus- tai tiedotusaineistoa ei järjestössä ole laadittuna.

Tutkimuksessa haastateltiin puhelimitse myös Varsinais-Suomen kuluttajan ry:n edusta-
jaa, jonka mukaan, tutkimuksessa käsiteltävä ongelma kiviaineisten CE-merkinnän val-
vonnan vastuusta on olennainen ja rakennustuotteiden CE-merkinnän pakollisuutta kä-
sittelevää tiedotusta tulisi lisätä kuluttajille.

Varsinais-Suomen kuluttajat ry:n mukaan kuluttajilla on usein rakennuttamisessa apuna
alan ammattilaisia muun muassa suunnittelijoina, mutta vastuu rakennustuotteiden CE-

merkinnän valvonnasta on lainsäädännön mukaisesti osoitettavissa kuluttajalle, joka ryhtyy rakennushankkeeseen. Kuluttajan hankkiessa rakennusalan ammattilaisten osamista rakennuksen suunnittelutyöhön, riskit säädännön vastaisten materiaalien käytöstä pienenevät mutta eivät poistu kokonaan.

Varsinais-Suomen kuluttajat ry:n edustajan mukaan on vaikea määritellä kiviaineisten osalta, milloin kyseessä on rakennustuoteasetuksen mukainen rakennustuote. Pyydetessä Varsinais-Suomen kuluttajat ry:n edustajalta näkemystä, milloin kiviaines tulee tulkita rakennustuotteeksi, yhdistyksen edustaja määrittelee, että kiviainekset, jotka on rakennusluvan mukaisissa kuvissa määritelty ja yksilöity, voidaan tulkita rakennustuotteiksi muun rakennustyömaalla käytettävän maa- ja kiviaineksen jäädessä rakennustuotteen määritelmän ulkopuolelle rajattavaksi pihamateriaaliksi.

Elinkeinonharjoittajan vastuuksi rakentamisessa käytettävän materiaalin ominaisuuksien varmistamiseksi Varsinais-Suomen kuluttajat ry:n edustaja määrittää, että mikäli kuluttaja tilatessaan kiviainesta elinkeinonharjoittajalta ilmaisee selkeästi tuotteen käyttötarkoitukseksi rakentamisen, tulisi elinkeinonharjoittajan, jonka voidaan olettaa omaavan kuluttajaa laajemmat tiedot tuotteeseen liittyvistä vaatimuksista ja sääntelystä, huolehtia siitä, että tuote sopii aiottuun käyttötarkoitukseensa. Kuitenkin, mikäli kuluttaja ei ilmaise rakentamista tuotteen käyttötarkoitukseksi kiviainesta tilatessaan tai vaihtaa käyttötarkoitusta tuotteen toimituksen jälkeen esimerkiksi pihamateriaalista rakennustuotteeksi, ei tuotteen toimittanut elinkeinonharjoittaja ole vastuussa siitä, jos tuotteen ominaisuudet eivät vastaa lopullisen käyttötarkoituksen mukaisia vaatimuksia.

Puhelinhaastattelussa tiedusteltiin lisäksi yhdistyksen edustajalta, onko CE-merkinnän valvonta tuottanut Varsinais-Suomen Kuluttajat ry:n näkemyksen mukaan ongelmia kuluttajien rakennustyömailla ja yhdistyksen edustaja vastasi, että CE-merkinnän valvonta ei tuota ongelmaa rakentamisessa, silloin kun rakennushankkeeseen ryhtyvä tuntee alan sääntelyn ja toimintatavat. Kuluttaja ei kuitenkaan yhdistyksen edustajan mukaan aina omaa riittävää ymmärrystä rakentamisen ja rakennustuotteiden sääntelystä. Kiviaineisten osalta kuluttaja ei välttämättä edes tiedosta, että tuotteen mahdollisen CE-merkinnän tai sen puuttumisen voi tarkastaa kuormakirjasta.

Varsinais-Suomen kuluttajat ry:n edustajan mukaan rakennustuoteasetus ei ole kuluttajille tuttu eikä Kuluttajaliitto ole toistaiseksi paneutunut asiaan. Edustajan mukaan rakennustuoteasetuksen mukaisen CE-merkinnän pakollisuudesta tulisi tiedottaa kuluttajille laajemmin.

7 OIKEUSKÄYTÄNTÖ

Vuonna 2000 voimaan astunut maankäyttö- ja rakennuslaki määrittelee rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuudet. Samanaikaisesti rakennushankkeeseen ryhtyvät kuluttajat nauttivat kuluttajansuojaa. Oikeustapauksia, joissa kuluttajansuojaa ja rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia olisi arvioitu, on toistaiseksi hyvin rajallisesti.

Edilexin tietokanta ei tunne yhtään oikeustapausta, jossa ratkaisun perusteissa olisi viitattu maankäyttö- ja rakennuslain 119 tai 152 § tai Ympäristöministeriön asetukseen pohjarakenteista.

Kuluttajariitalautakunta on antanut yhden ratkaisun, jossa perusteissa viitataan maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuteen huolehtia, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti.

Kuluttajariitalautakunta on vuonna 2010 antamassaan ratkaisussa päättänyt olla suositamatta hyvitystä maksettavaksi kuluttajalle, joka oli valittanut omakotitalon perustusten ja kellaritilojen rakentamisesta solmitun suullisen urakkasopimuksen suorituksen laadusta, etenemisvauhdista ja valmiusasteesta.

Ratkaisun tapauksessa kuluttaja on vaatinut elinkeinonharjoittajalta korvauksia kustannusarvion ylittymisestä, viivästyksestä aiheutuneista kuluista, virheiden korjauksen kuluista ja sekä rakennushankkeelle sijoitetulle pääomalle lasketusta korosta.

Tapauksessa toimeksisaajana toiminut elinkeinonharjoittaja oli antanut urakasta etukäteen tuntityöhön perustuvan hinta-arvion. Työn oli ollut määrä kestää kaksi kuukautta mutta aikataulu oli venynyt huomattavasti alkuperäisestä suunnitelmasta.

Elinkeinonharjoittajan näkemyksen mukaan kuluttajan vaatimukset olivat aiheettomia. Elinkeinonharjoittajan mukaan tilaajalle ei ollut annettu sitovia hintatietoja etukäteen. Annetut hinnat olivat olleet vain arvioita, jotka olivat perustuneet tilaajalta saatuihin sen hetkisiin tietoihin. Alun perin työstä neuvoteltaessa tilaajalla ei ollut kohteesta rakennekuvia. Elinkeinonharjoittajan näkemyksen mukaan alkuperäinen aikataulu olisi ollut mahdollinen, jos kohteessa olisi ollut rakennuttajan puolelta toimiva valvonta-, tilaus- ja seuran-

tajärjestelmä, sekä jos kohde olisi ollut esitetyn tyyppinen. Saadut rakennekuvat paljastuivat puutteellisiksi ja virheellisiksi. Toimeksisaajan työ myös laajeni kattamaan laudoitus-, tukemis- ja raudoitustyötä.

Kuluttajariitalautakunta on ratkaissut asian elinkeinoharjoittajan eduksi ja suosittanut, että tilaajalle ei makseta hyvitystä. Lautakunta on perustellut ratkaisua maankäyttö- ja rakennuslain 119 § mukaisella rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuudella huolehtia, että rakennus suunnitellaan ja toteutetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Kuluttajariitalautakunnan mukaan tapauksessa olisi ollut maankäyttö- ja rakennuslain mukaisin menettelyin mahdollista huolehtia niistä keskeisesti rakennuttajalle ja hänen hankkimalleen työmaaorganisaatiolle kuuluvista tehtävistä, joilla ilmenneet epäselvyydet voitaisiin selvittää ja ehkäistä.

Kuluttajariitalauta on katsonut tapauksessa, että ryhtyessään laajaan rakennushankkeeseen ilman rakennuskohteen riittävää etukäteistä suunnittelua ja työmaan organisointia sekä vain suullisin neuvotteluin ja sopimuksin tilaajan on tullut ymmärtää ja hyväksyä se riski, että suunnitteluaineiston täsmentyessä tarvittavien töiden määrä voi paljastua ennakoitua suuremmaksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

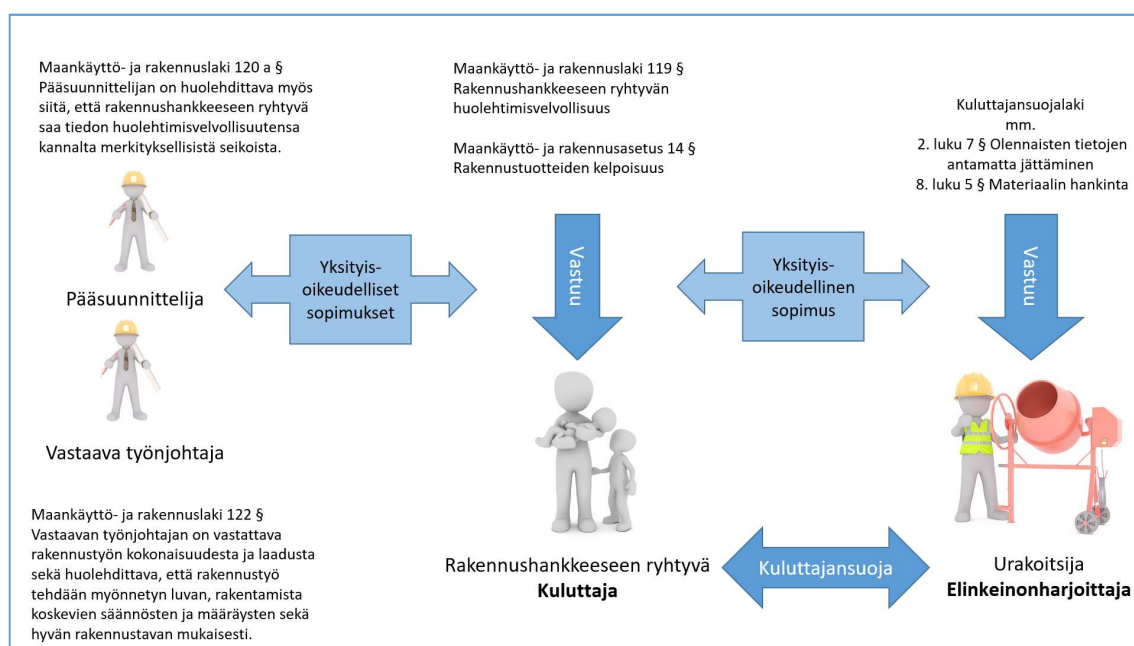
Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että kiviaines määritetään rakennustuotteeksi silloin, kun kiviainesta käytetään perustamistöissä alustäyttönä, salaojatyttönä tai sokkelinvierustäyttönä. Useat eri tahot ovat maininneet ylläkuvatut kiviaineksen käyttötarkoitukset lomakkeissa, ohjeistuksessa ja asiakirjoissa, joissa käsitellään rakennustuotteiden kelpoisuutta ja sen osoittamismenetelmiä.

Tutkimus on osoittanut, että rakennustuoteasetuksen noudattamiseksi ei ole olemassa yksiselitteistä ja selkeää rakennustuotekohtaista ohjeistusta vaadituista kelpoisuudenosoittamismenetelmistä käyttötarkoituksittain. Rakennustuotekohtainen kelpoisuudenosoittamismenetelmä kuvataan vain Tukesin Rakennustuote.info-palvelussa sekä rakennustyön tarkastusasiakirjoissa. Kullakin kunnalla on käytössä oma versionsa tarkastusasiakirjasta ja tutkimuksen perusteella vain harvat kunnat kuvaavat tarkastusasiakirjoissaan kelpoisuudenosoittamismenetelmät rakennustuotekohtaisesti. Kuntien käyttämien lomakkeiden ja ympäristöministeriön laatiman tarkastusasiakirjan välillä on myös merkittäviä eroja kiviaineisten kelpoisuudenosoittamismenettelyn osalta eivätkä tarkastusasiakirjojen kuvaamat kelpoisuudenosoittamismenetelmät ole yhdenmukaisia Tukesin kuvauksen kanssa. Rakennustuotteiden kelpoisuuden tarkastaminen on mainittu rakentamismääräyskokoelmassa olennaisena asiana, mutta kelpoisuuden tarkastaminen ja vaaditut kelpoisuudenosoittamismenetelmät eivät sisälly kaikkien kuntien tarkastusasiakirjoissa.

Tutkimus on myös osoittanut, että rakennushankkeeseen ryhtyvää velvoittaa maankäyttö- ja rakennuslain, maankäyttö- ja rakennusasetuksen, ympäristöministeriön antaman pohjarakenneasetuksen sekä rakentamismääräyskokoelman määräysten mukaiset velvollisuudet huolehtia siitä, että rakennustyö suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Rakennushankkeeseen ryhtyvää koskettaa samat rakennuslainsäädännön asettamat velvollisuudet riippumatta siitä, onko hankkeeseen ryhtyvä kuluttaja vai ei.

Urakoitsija ja tavarantoimittaja eivät rakennuslainsäädännön näkökulmasta ole vastuussa rakennustuotteiden kelpoisuuden valvonnasta silloin kun eivät itse toimi rakennushankkeessa vastaavana työnjohtajana tai rakennushankkeeseen ryhtyvänä. Kun rakennushankkeeseen ryhtyvä on kuluttaja, jonka kanssa urakoitsija tai tavarantoimittaja solmii kauppasopimuksen, elinkeinonharjoittajan vastuut kasvavat kuluttajansuojalain

nojalla. Markkinoidessaan rakennustuotteena käytettävää kiviainesta kuluttajalle, elinkeinonharjoittaja ei muun muassa saa jättää antamatta kuluttajalle tietoja, joilla on olennaisia vaikutuksia kuluttajan ostopäätökseen. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että elinkeinonharjoittajan vastuu olennaisten tietojen antamisesta kasvaa kun sopimuksen osapuolena on kuluttaja. Vaikka rakennushankkeeseen ryhtyvä kuluttaja on rakennuslainsäädännön mukaisesti vastuussa rakennustuotteiden kelpoisuuden todentamisesta ja sen valvonnasta, sitoo rakennustuotteita markkinoivia elinkeinonharjoittajia kuluttajansuojalaki, jota tulkitaan kuluttajan eduksi. Elinkeinonharjoittajan vastuut rakennustuotteiden kelpoisuuden valvonnasta eivät riipu siitä, onko sopimuksen toinen osapuoli kuluttaja vai ei, mutta elinkeinonharjoittajalla on suurempi vastuu tuotteen virheistä sekä kasvanut vastuu tuotteen olennaisten tietojen antamisesta, kun rakennustuote markkinoidaan kuluttajalle. Markkinoidessaan rakennustuotteita kuluttajalle elinkeinonharjoittajaa sitoo kuvion 7 mukaisesti yksityisoikeudellisen sopimuksen lisäksi kuluttajansuojalaki.

Kuvio 7. Rakennushankkeen osapuolten väliset sopimukset ja kuluttajansuoja.

Tutkimuksen mukaan kuluttajajärjestöt eivät ole laajasti huomioineet rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia kuluttajille suunnatussa rakennusalaa koskevissa ohjeistuksissa. Tarvetta kuluttajien valistamiselle voidaan olettaa olevan, minkä osoittaa kuluttajariitalautakunnan ratkaisu, johon tutkimuksessa on perehdytty. Ratkaisussa kuluttaja ei vapaudu rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksista kuluttajansuojalain

nojalla. Ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaan kuluttaja täyttää huolehtimisvelvollisuutensa käytännössä hankkimalla pätevän henkilöstön. Sekä kuluttajariitalautakunnan ratkaisu, että ympäristöministeriön ohjeistus osoittavat, että kuluttajansuojan kannalta on olennaista, että kuluttaja täyttää maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen huolehtimisvelvollisuuden ja hankkii käytettäväkseen pätevän henkilöstön sekä huolehtii rakennustuotteiden kelpoisuuden todentamisesta.

Vaikka kuluttajansuoja ei poista kuluttajalta velvollisuuksia, joihin hän sitoutuu ryhtyessään rakennushankkeeseen, nauttii hän silti kuluttajansuojalain mukaista vahvaa suojaa kaikessa elinkeinonharjoittajien kanssa käymässään kaupassa. Ryhtyessään rakennushankkeeseen kuluttaja voi varmistaa kuluttajansuojansa säilymisen huolehtimalla rakennushankkeeseen liittyvistä velvoitteistaan.

Tässä tapauksessa tutkimuksen kohteena on ollut kiviainesten kelpoisuusvaatimusten toteutumisen valvonta rakentamisessa, mutta tutkimuksen tulos antaa aiheita epäillä myös muiden rakennustuotteiden, kuten puutavaran, soveltamisohjeiden nykyistä tarkkuutta ja yksiselitteisyyttä.

Oikeustapauksia, joissa olisi arvioitu samanaikaisesti kuluttajan nauttimaan suojaa ja rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuuksia ei vielä ole, ja ensimmäiset oikeustapaukset luovat oikeuskäytännölle uutta pohjaa. Toivottavaa olisi, että viimeistään oikeustapauksen myötä rakennusalan toimijat ja kuluttajajärjestöt heräisivät laatimaan aiheesta ohjeistusta ja tiedotusta.

LÄHTEET

Säädöslähteet:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 305/2011. Annettu Strasbourgissa 9.3.2011.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Annettu Helsingissä 5.2.1999.

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38. Annettu Helsingissä 20.1.1978.

Maankäyttö- ja rakennusasetus 895/1999. Annettu Helsingissä 10.9.1999.

Rakentamismääräyskokoelma. Annettu Helsingissä 28.2.2006.

Ympäristöministeriön asetus pohjarakenteista 465/2014. Annettu Helsingissä 17.2.2014

Muut lähteet:

Henhelpdesk. 2016. Tarkastusasiakirjan liitelmä rakennustuotteet 1.7. <http://www.henhelpdesk.fi/www/fi/kelpoisuus/Tarkastusasiakirjan-liitelmä-rakennustuotteet-1-7-mukana-pientalot.xlsx>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2017. Rakentaminen ja remontointi. Viitattu 11.1.2017. <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/rakentaminen-ja-remontointi/>

Kotimaisten kielten keskus. 2017. Kielitoimiston ohjepankki > Merkit, numerot ja lyhenteet > Nimet > Hallinnon nimet > Valtiohallinnon nimet ja niiden lyhenteet S-T. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/668/ohje/523>

Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle asetuksen (EU) N:o 305/2011 67 artiklan 1 kohdan mukaisesti 7.8.2014 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0511>

Kuluttajariitalautakunnan ratkaisu. 2010. Omakotitalon perustusten ja kellarikerrosten valu ym. Työn kesto ja laatu. Diaarinumero 3529/37/08. <http://www.kuluttajariita.fi/fi/index/kuluttajariitalautakuntaratkaisut/kuluttajariitalautakuntaratkaisu/1378909493282.html>

Martinkauppi, K. 2012. Rakennustuoteasetus. Helsinki: Edita.

Palolahti, T. 2010. Pientalon maarakennustyöt – ohjeita konepalvelun ja pienurakoiden tilaajalle. Helsinki: Infra ry.

Rakennusmedia. 2013. CE-merkittyjen rakennustuotteiden oikea käyttö. Helsinki: Rakennusmedia Oy.

Saine, M. & Maso, T. 2011. Pienurakoitsijan opas - Kuluttajasopimukset ja käytäntö. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry. 2008. RIL 247-2008 Rakennusalan oikeuskäytäntöä. Helsinki: Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry.

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. 2017. SFS Online. Viitattu 22.1.2017. <http://www.sfs.fi/>

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. 2008. Maa- ja vesirakentamisessa ja tienrakenteissa käytettävät sitomattomat ja hydraulisesti sidotut kiviainekset. SFS-EN 13242. <https://sales.sfs.fi/index/tuotteet/SFS/CEN/ID2/1/103099.html.stx>

Säkylän kunta. 2017. Tarkastusasiakirja. http://www.sakyla.fi/assets/files/lomakkeet/Tarkastusasiakirja_laaja.pdf

Tukes. 2013. Mitä EU:n rakennustuoteasetus tarkoittaa rakennushankkeeseen ryhtyvän kannalta? <http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Rakennustuotteet1/Rakennustuotteet/Mita-rakennustuoteasetus-tarκοittaa-rakennushankkeeseen-ryhtyvän-kannalta/>

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2014. CE-merkintä ja EN 1090-1:n soveltaminen. <http://www.tukes.fi/Tiedostot/rakennustuotteet/ohjeet/EN-1090-1.pdf>

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017. Rakennustuoteinfo. Viitattu 22.1.2017. <http://www.rakennustuoteinfo.fi/>

Ympäristöministeriö. 2013. Usein kysytyt kysymykset: CE-merkintä. <http://www.ym.fi/download/noname/%7BC97A5FC7-606E-44EA-9D4B-C1D7E4D69F9C%7D/57704>

Ympäristöministeriö. 2015. Ympäristöopas 76: Pientalotyömaan valvonta ja tarkastusasiakirja. Rakennustieto: Helsinki.

Ympäristöministeriön asetus pohjarakenteista 465/2014. Annettu Helsingissä 17.6.2014.

Ympäristöministeriön ohje rakennustyönsuorituksesta ja valvonnasta YM5/601/2015. Annettu Helsingissä 12.3.2015.

Varonen, H. 2012. Tarkastusasiakirjojen yhtenäistäminen. Opinnäytetyö. Rakennustekniikan koulutusohjelma. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Ympäristöministeriö. 2017. Rakentamisen ohjaus. Viitattu 11.1.2017. http://www.ym.fi/fi-FI/Maan kaytto_ ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus